

Statutární město Ostrava, Archiv města Ostravy

Firemní záhlaví – z pokladů komerční grafiky

Výstava potrvá
do 30. 9. 2011

Námět: **Eva Rohlová, Blažena Przybylová**

Scénář: **Blažena Przybylová (BP), Antonín Barcuch (AB), Martin Juřica (MJ), Tomáš Karkoszka (TK),
Jaroslava Novotná (JN), Jana Prchalová (JP), Eva Rohlová (ER), Jozef Šerka (JŠ)**

OSTRAVA!!!

Firemní záhlaví

Obchodní korespondence velkých průmyslových podniků stejně jako malých živnostníků z dob minulých v sobě skrývá nepřeberné bohatství drobných grafických prací. Firemní záhlaví, dopisnice, stejně jako účetní doklady s rozvojem průmyslu a podnikání v 19. století začaly vytvářet prostor pro prezentaci „své“ firmy, „svého“ produktu. A proto s nadsázkou lze pro tato drobná komerční grafická dílka použít slogan „Firmu nejlíp představí – dopisnice, záhlaví“.

Firemní záhlaví měla své limity, dané především typizovaným formátem papíru a pak nutností ponechání určitého prostoru pro písemná sdělení. Minimálními požadavky bylo uvedení názvu firmy, jejího sídla a nezbytných poštovních, případně telefonických kontaktů. Podnikatelé se ale prostřednictvím firemních záhlaví zcela jistě snažili ukázat i své postavení na trhu. Prezentovali své tovární budovy, haly, stroje, mnohdy značně idealizované. Velmi často neopomněli vyobrazit udělené medaile, ocenění a diplomy, které jim měly dodat ještě větší váhy v nelítostném konkurenčním boji. Představovali své někdy velmi rozsáhlé výrobní programy nebo výtvarným zpracováním již naznačovali, s čím firma obchoduje. Někdy nás může vyobrazení přinutit k zamyšlení, co nám firma chtěla v záhlaví sdělit. Jako příklad můžeme uvést firemní záhlaví továrny ozdob na vánoční stromky a hračky, na němž je znázorněna parní lokomotiva s vagony vyjíždějící ze zeměkoule. Je parní lokomotiva symbolem síly, která bez problémů dobývá svět, jedná se o sdělení, že jsme světovou firmou nebo jde jen o reklamu na hračku, kterou továrna vyrábí?

Výtvarné provedení záhlaví bylo zcela pod vlivem dobových výtvarných směrů, stejně jako je tomu dnes. V historickém sledu lze u řady firem zachytit tento výtvarný posun od velmi zdobných až vyumělkovaných obrázků po jednoduchá grafická sdělení. Velmi malebně působí některá na výstavě prezentovaná secesí ovlivněná firemní záhlaví nebo účty. Tato komerční grafická dílka, zhotovovaná na zakázku podle přání pokynů zadavatele, byla asi ve většině případů navržena místními kreslíři či typografy a vytištěna ve zdejších tiskárnách.

Vybraná firemní záhlaví, vytvořená od konce 19. století do 40. let 20. století, představují pouze malý zlomek z archivního materiálu uloženého v Archivu města Ostravy. Mají poukázat na pestrost podnikání v Ostravě, ale nemapují ho systematicky v historickém kontextu.

BP

Přední strana účtenky firmy F. Olbrich s vyobrazením firmou zhotovovaných pánských oděvů připomíná spíše pohlednici než účetní doklad.

Cukrárna Vilém Rokyta

Adolf Otýpka

Rotter | Grünwald

Fratelli di Lenardo

Ferdinand Boleslawsky

Engel & Ornstein

Julius Kittl

Karel Gerlich

Pavel Skořepa

Artur Fuchs

Liška (německy Fuchs, anglicky fox), vyobrazená na firemním záhlaví, je jednak ztvárněním jména majitele firmy – Fuchs – a také prodáváného výrobku – Fox email.

Josef Guttmann

František Kolašinský

Prodejna J. Kittla na dnešním Masarykově náměstí v Moravské Ostravě, asi z let 1900–1918

OSTRAVA!!!

Oděvy, módní doplňky

Ostrava se díky hospodářskému rozvoji ve druhé polovině 19. století řadila k vyhledávaným místům pro zakládání živnostenského a obchodního podnikání i v odvětvích, která nabízela šaty, boty, doplňky podle poslední módy nebo předměty jen tak pro radost.

Příkladem firmy, která se vypracovala z malého obchodu s oděvy na prosperující výrobu a prodejnu pánského a dámského prádla a textilu, byla obchodní firma H. Reiss, vdova a syn. Největší rozkvět firma zažila ve 20. a 30. letech 20. století. Vedle vlastní výroby dámského a pánského prádla ve Velké ulici č. 7 v Moravské Ostravě zřídila reprezentativní prodejnu na dnešní ulici 28. října č. 20, která nabízela například úsporný nákup výbavy. Její majitelé, dvojnásobná vdova Johanna Reiss a syn z prvního manželství Arnold Löwy, si velmi dobře uvědomili význam vnější prezentace firmy. Dokladem toho je do nejmenších detailů propracovaná firemní záhlaví. Vedle adresy, telefonního a bankovního spojení nabízelo pohledy do interiéru výrobních dílen firmy s jeho pracovníky. Uprostřed záhlaví je zobrazen král zvířat lev, stojící na svinutých rolích plátna a z jeho otevřené tlamy se řine jeden pruh plátna, hlavní výrobní surovina oděvní firmy. Francouzské „marque déposée“ zdůrazňuje vlastnictví zaregistrované obchodní značky.

Mezi reklamními taháky další úspěšné oděvní firmy Starý Borger – I. Borger, Moravská Ostrava, Velká ulice č. 21, kterou po otci Isaaku zdělila dcera Rezi a její manžel Max Löffler, se objevovaly tyto nápisy: *Za málo peněz mnoho. Volná prohlídka – nemusíte koupit. Objednávky dle míry vyřizují se co nejrychleji.*

Dobový vkus prozrazuje firemní záhlaví krejčovství Karla Langer a z Moravské Ostravy, které zobrazuje dvě velmi elegantně oblečené postavy ve společenských oděvech. Krejčí Edmund Walter, který se ve své přívozské firmě mj. specializoval na šití uniforem, připojil na své firemní záhlaví získaná ocenění vídeňského společenstva krejčích. U prodejců a výrobců obuvi najdeme na jejich firemních záhlavích často vyobrazení boty (Karel Eichenbaum) či elegantního střevíce (Max Gottfried). Firma FESMO (Felix a Emil Strebinger, Moravská Ostrava, Zámecká ulice č. 7), která podnikala s potřebami pro obuvnický průmysl, použila ve svém záhlaví zobrazení ševcovského nářadí: kladívko, šídlo a cvikací kleště.

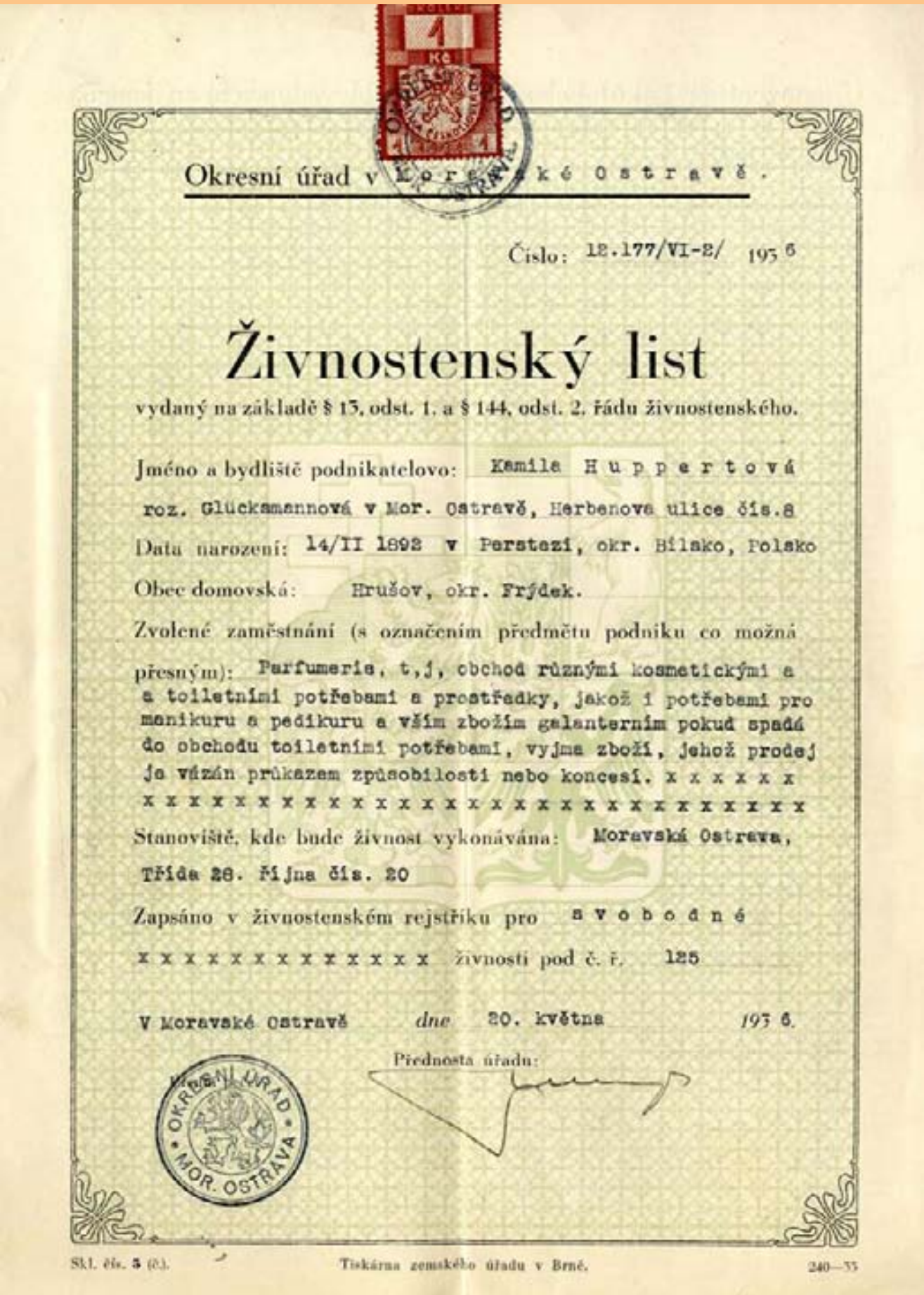
Záhlaví ostravské podnikatelky s kosmetickými potřebami Kamily Huppertové (Moravská Ostrava, ulice 28. října č. 20) zdůrazňovalo francouzský název firmy „parfumerie charme“; v levé části záhlaví nás svým podmanivým pohledem upoutá nalíčená žena s kosmetickou kapucí na hlavě a zrcátkem v ruce.

H. Reiss

Firma Reiss měla svou prodejnu na rohu ulic 28. října a Puchmajerovy, kolem roku 1930

Živnostenský list

Parfumerie Charme

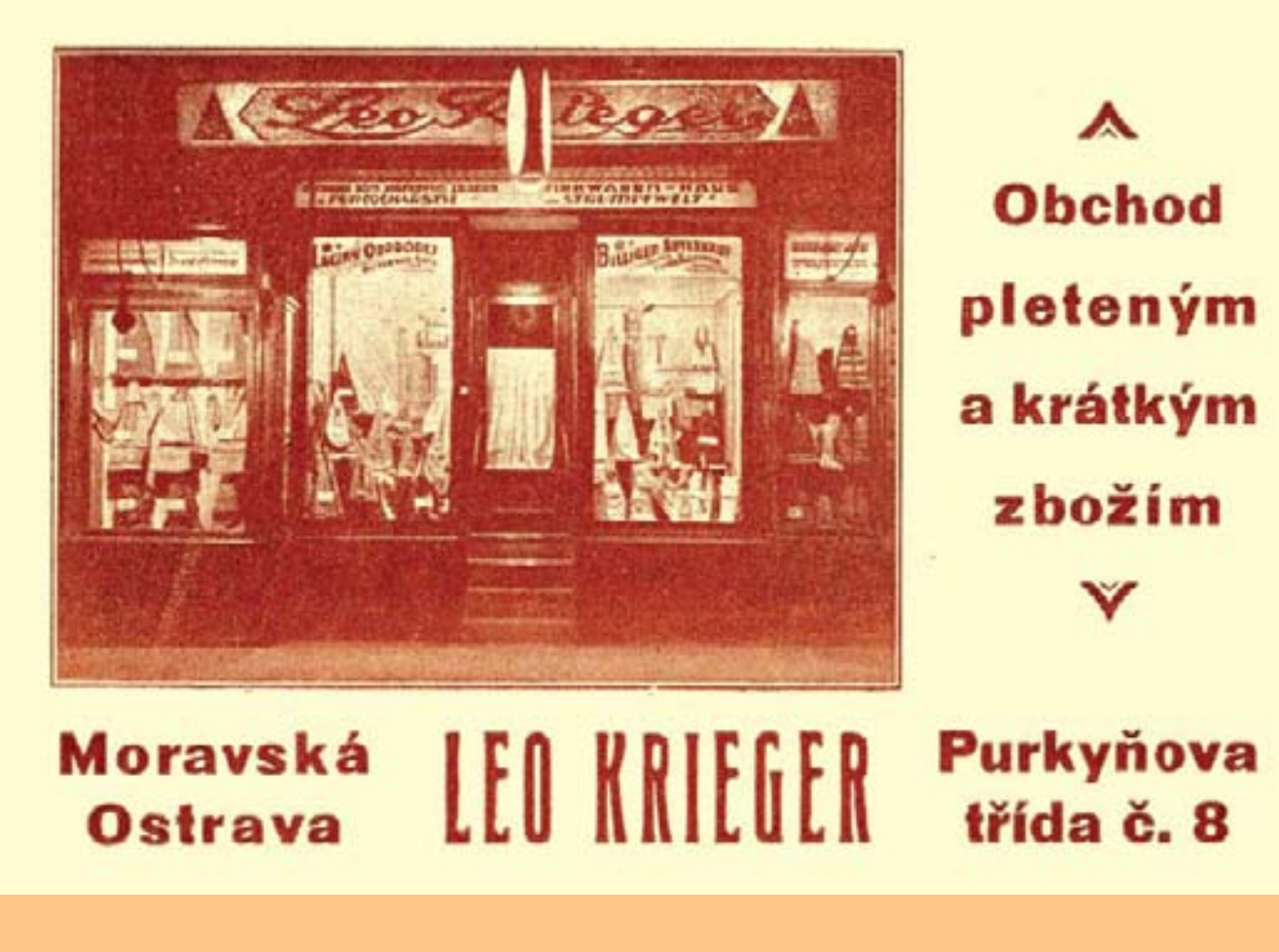
MEM M. E. Mayer

Max Löffler

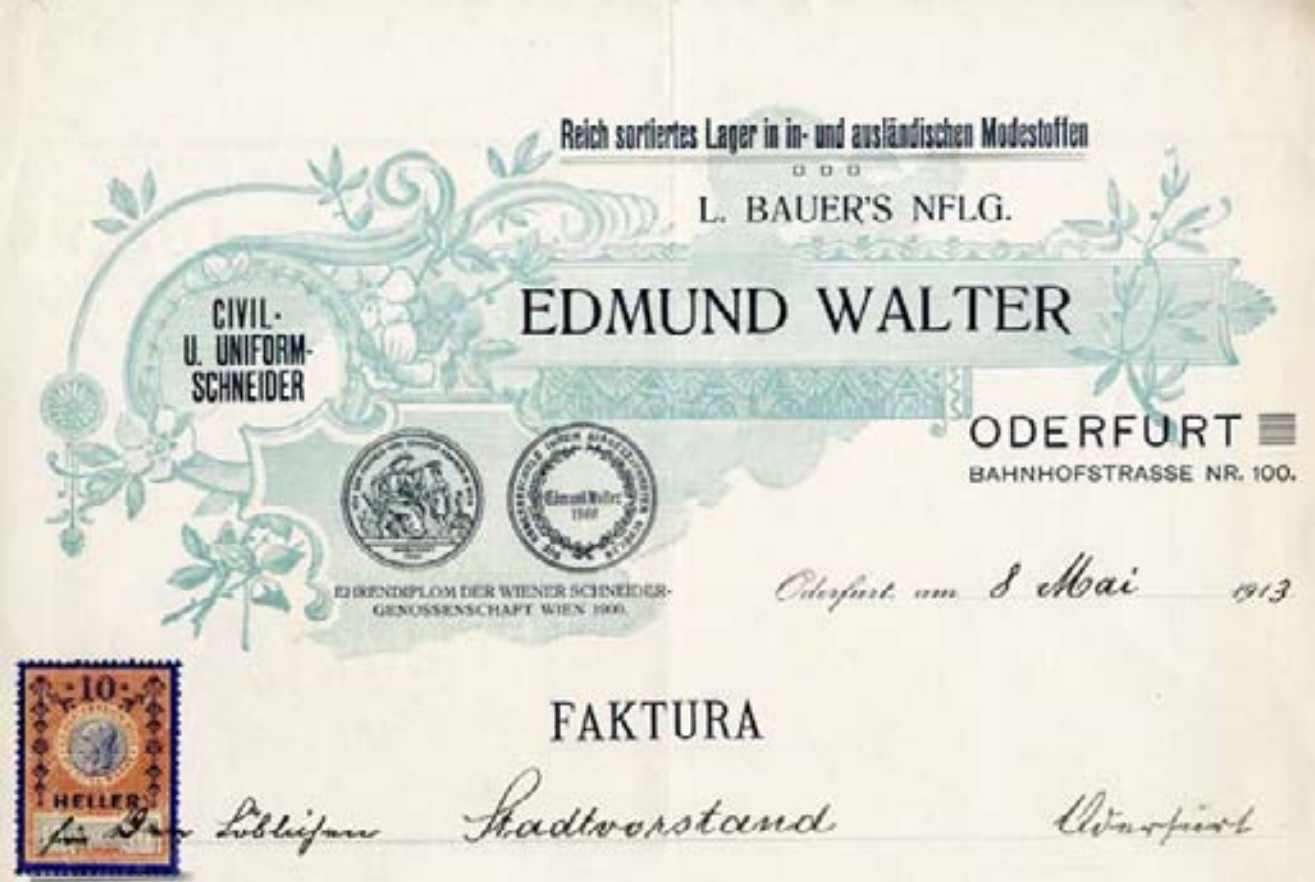
Leo Krieger

Rudolf Langer

Edmund Walter

Firmu Isaka Borgra převzal jeho zeť Max Löffler, 1933

Karel Eichenbaum

Max Gottfried

FESMO

OSTRAVA!!!

Strojírny, železárny

Vítkovické železárny se v průběhu 2. poloviny 19. století stávají gigantem v oboru hutnictví železa a strojírenství. Navazující zpracování jejich výrobků a polotovarů a výrobu nejružnějšího zboží zajišťovala celá řada drobnějších podniků vznikajících v Ostravě často již před první světovou válkou. O vzhledu továrních hal a budov těchto firem vypovídají jejich dochovaná firemní záhlaví, která měla zdůrazňovat zejména velikost a úspěšnost zobrazovaných podniků.

Jednou z takových firem byla továrna na drátěné zboží Mücke & Melder ve Vítkovicích, která byla založena v roce 1914 sloučením původně samostatných firem Emila Mückeho a Hugo Meldera. Továrna zpracovávala železo, drát a plech, vyráběla železný a mosazný nábytek, skládací postele apod. Na záhlaví je zobrazována původní továrna Hugo Meldera pod novým názvem firmy, nabízeny jsou rozřidovací bubny, dírkované plechy, třídící zařízení aj. Po výstavbě nové továrny a administrativních budov je ve 20. letech zobrazována hlavní továrna společně s úřednickým obytným domem a pobočným závodem v Moravské Ostravě. V roce 1935 bylo sídlo firmy přeloženo z Vítkovic do Fryštátu (Karviná) a budovy prodány Vítkovickému hornímu a hutnímu těžiřstvu.

Strojírna a slévárna Elbertzhagen & Glasner v Moravské Ostravě byla založena v roce 1872. Vyráběla stroje a zařízení pro doly, mlýny, plynárny, různé železné konstrukce, parní kotle aj. Poloha továrny je patrná i ze záhlaví firmy, nacházela se poblíž ostravsko-frýdlantské dráhy, blízkost dnešního nádraží Ostrava-střed je na záhlaví také zmíněna. Znárodněním v roce 1945 se firma stala součástí n. p. Ostravské strojírny a slévárny s orientací výroby na důlní stroje a zařízení. Po roce 1948 byla výroba přemístěna do nově založeného n. p. Ostroj v Opavě. Budovy podniku ustoupily až výstavbě Frýdlantského mostu a přilehlých komunikací.

Kotlárna Anton Langer, syn Johanna Langer, v Moravské Ostravě založená v roce 1862 vyráběla armatury pro všechna odvětví průmyslu, parní kotle, boilery atp. Na svém záhlaví firma prezentuje úspěchy svých výrobků na výstavách, kde byly oceněny řadou medailí. Zobrazený areál bychom našli na křižovatce dnešních ulic Soukenické (č. o. 19, č. p. 1090) a Roháčovy. V roce 1934 mění firma název na Langer a Sliwka a jako německý majetek přechází po roce 1945 pod národní správu.

V Hrabůvce vznikla v roce 1892 továrna na drátěná a konopná lana A. Deichsel. Byla pobočným závodem největšího podniku tohoto druhu v Horním Slezsku, což se odráží i na dochovaných záhlavích. V průběhu 30. let 20. století přibývají v areálu firmy další budovy. Vyráběná lana měla nejružnější průřezy. Jako konfiskát se továrna po roce 1945 dostává pod národní správu a na záhlaví přibývá zeměkoule obepnutá ocelovým lanem.

TK

Vítkovické horní a hutní těžiřstvo, Vítkovice

Emil Mücke & Hugo Melder

Elbertzhagen & Glassner

Johann Langer's Sohn

Budova bývalé firmy Johann Langer na ul. Soukenické v Moravské Ostravě, 1992

Adolf Deichsel

OSTRAVA!!!

Chemické závody

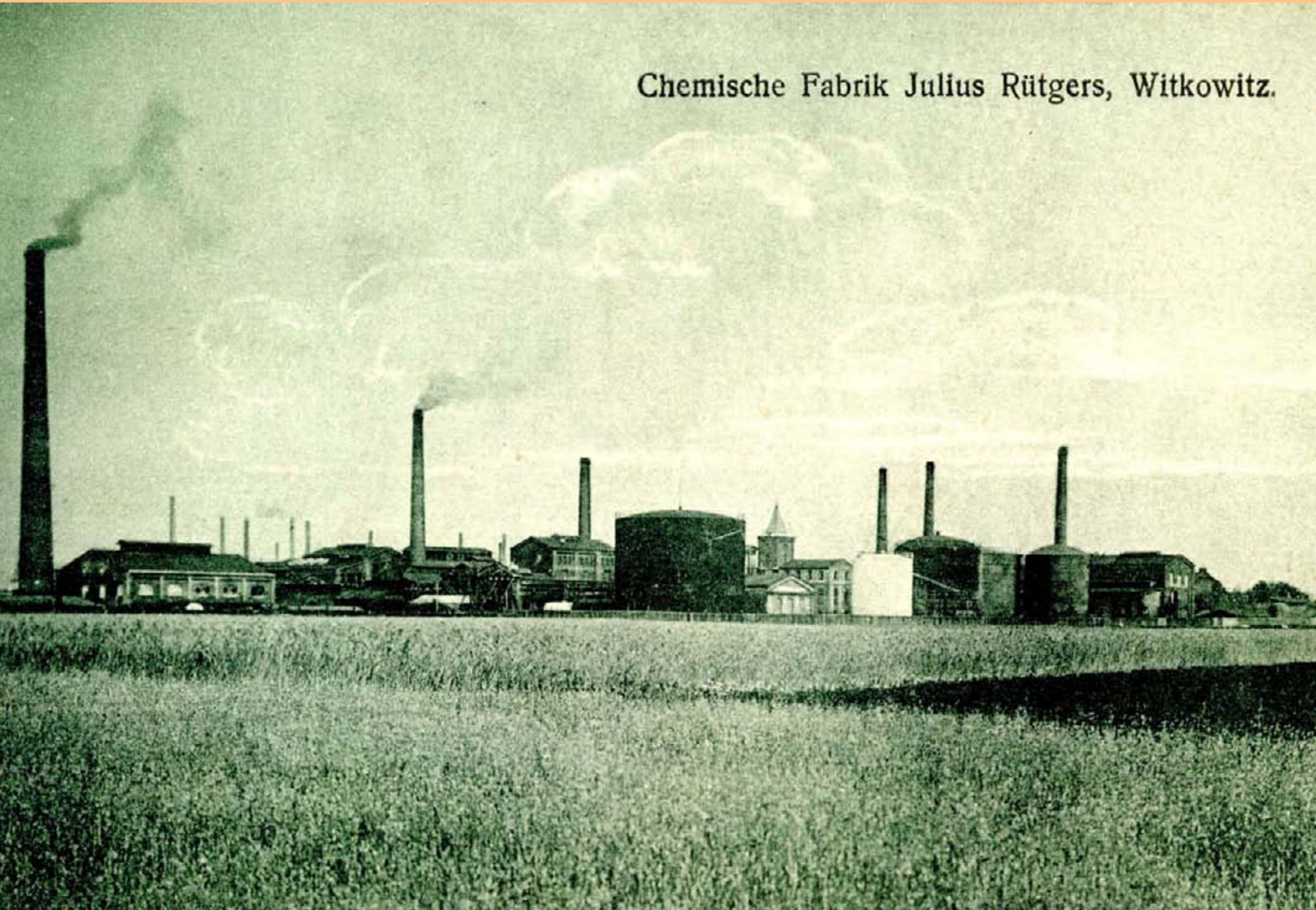
Od poloviny 19. století se na území dnešní Ostravy začalo rozvíjet zcela nové výrobní odvětví – chemický průmysl. Nejdříve to byla První rakouská továrna na sodu v Hrušově založená roku 1851. V roce 1865 založil v blízkosti jámy Jindřich v Moravské Ostravě Augustin Dingler Továrnu na výrobu parafínu a rafinérii petroleje. O rok později zřídila vídeňská firma A. Himmelbauer mezi Moravskou Ostravou a Přívozem Závod na výrobu parafínu a ceresinu. V roce 1888 vznikla rafinérie ropy Maxe Böhma, později Přívozké závody minerálních olejů.

První svého druhu v ostravsko-karvinském revíru byla také firma Posnansky a Strelitz, továrna na lepenku v Zábřehu nad Odrou, založená stejnojmennými berlínskými průmyslníky v roce 1886. Prvenství závodu spočívalo ve zpracování vedlejších produktů koksáren na dehet a krycí lepenku, přírodní a umělý asfalt, izolační hmoty aj. Její široký výrobní program byl v závěru 19. stol. demonstrován v německém jazyce i na firemním záhlaví, stejně jako řada udělených ocenění. I v počátcích 20. století byl na hlavičkovém papíru uveden výrobní program, ale v záhlaví jsou místo ocenění vyobrazeny jednotlivé závody společnosti – ve Vídni, Budapešti a Vítkovicích. Trend zjednodušování záhlaví byl akceptován i firmou Posnansky a Strelitz a vyobrazení svých závodů přenesla do reklamních materiálů.

V roce 1892 rakouský průmyslník Julius Rütgers založil chemickou továrnu dehtových produktů, která vyráběla smolu, impregnační oleje a nátěry na střechy a postupně dosáhla největšího významu a rozsahu při zpracování vedlejších produktů z koksoven. Závod v Zábřehu je již v r. 1896 vyobrazen, vedle hlavního závodu ve Vídni, na firemním záhlaví. Závod Julia Rütgerse se v roce 1921 transformoval na Komanditní společnost Julius Rütgers Zábřeh nad Odrou, jejímiž společníky se stala všechna ostravsko-karvinská horní a hutní těžířstva vlastníci koksovny. Společnost ve svém graficky jednoduchém záhlaví uváděla základní kontaktní údaje závodu ve Vítkovicích, závodu v Žilině a také do ní začleněné firmy Luttnar v Moravské Ostravě (založena v roce 1888), jež se zabývala v menším měřítku zpracováním plynárenského dehtu. Přičleněním této firmy byl výrobní program základního podniku rozšířen i o výrobu střešní lepenky, mazacích průmyslových tuků, dehtového linolea atd. Tehdy již zábřežský závod zaujímal plochu 16,7 ha a zaměstnával 420 dělníků a 44 úředníků. Mohl zpracovávat až 100 tisíc tun surového dehtu ročně.

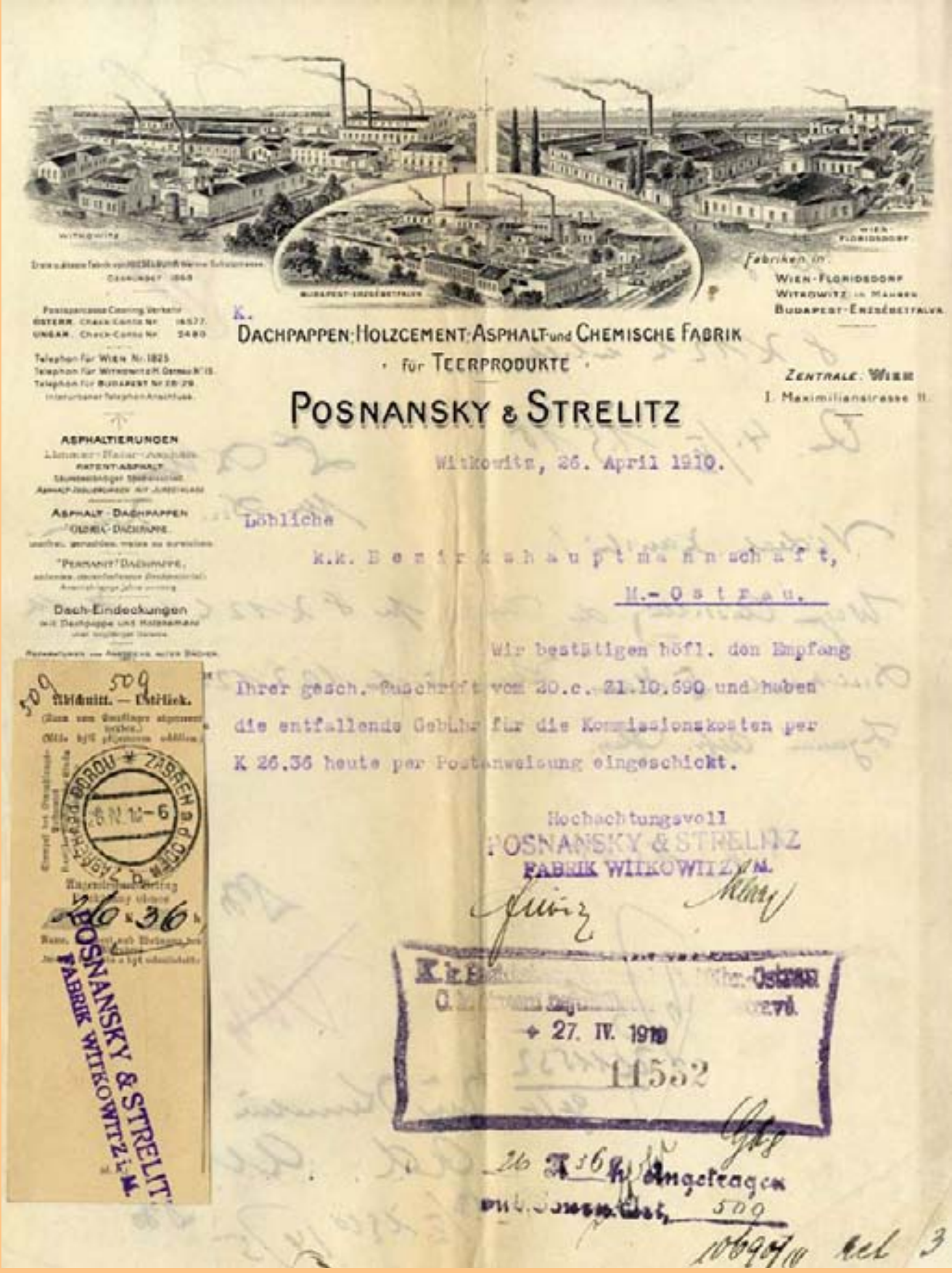
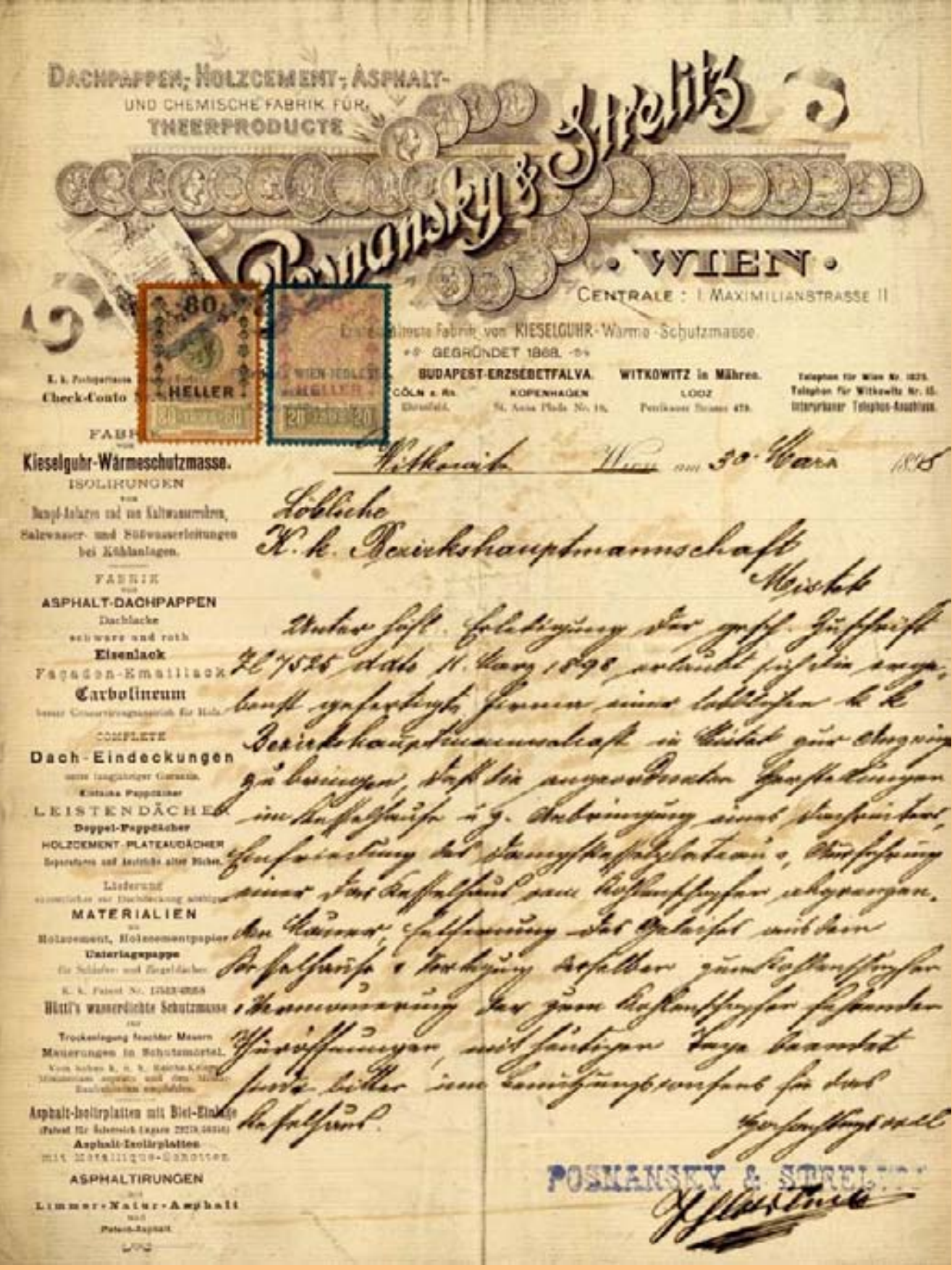
Mezi prodejci chemických produktů zaujme firemní záhlaví obchodní společnosti OSTRAVIA, která pod ochrannou známkou The Alligators Oils prodávala mj. strojní a cylindrový olej, benzin, parafin, petrolej nebo vosk na řemeny.

AB

Pohled na chemickou továrnu Julia Rütgerse v Zábřehu nad Odrou, přelom 19. a 20. stol.

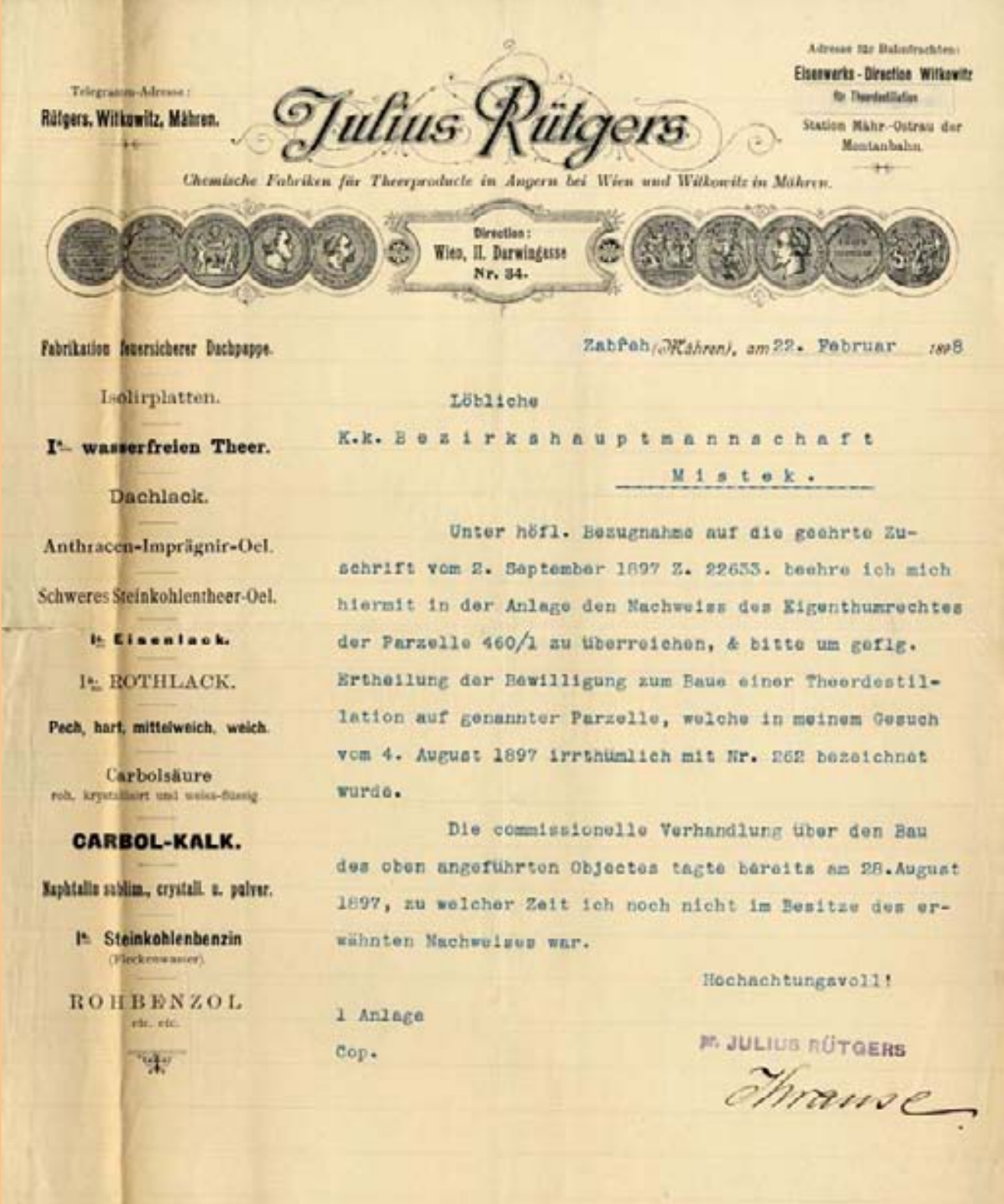
Posnansky & Strelitz

Reklama firmy v roce 1930, kdy vyobrazení závodu již nebylo používáno na firemním záhlaví

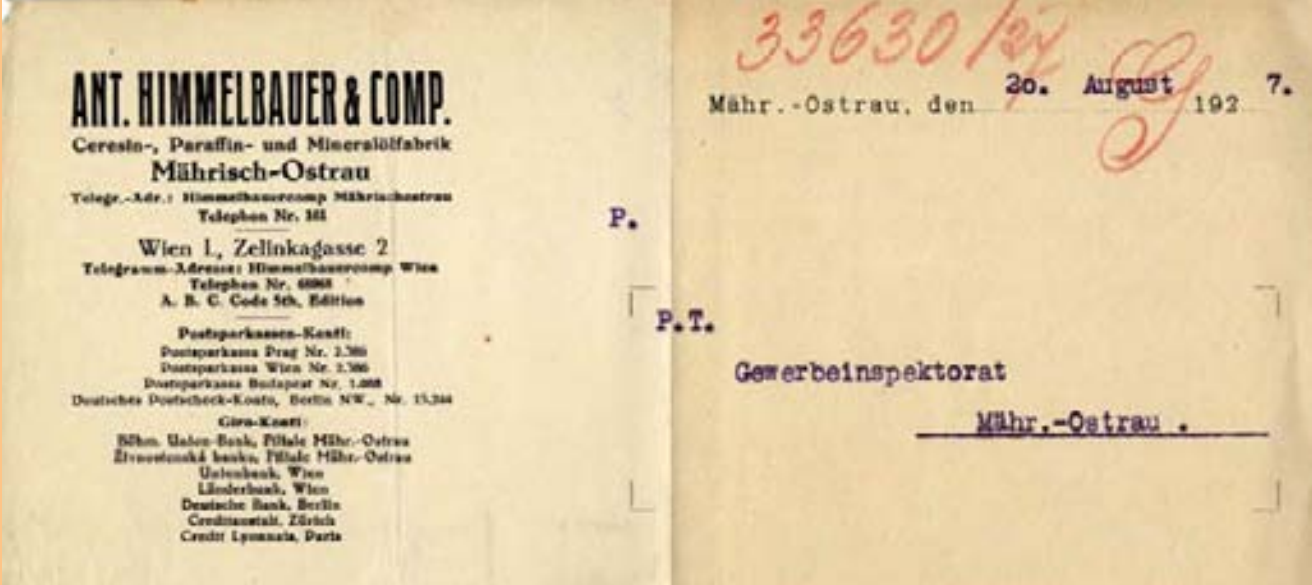
Julius Rütgers

Ostravia

Antonin Himmelbauer & Comp.

OSTRAVA!!!

Vybavení domácnosti

S rostoucí životní úrovní zejména středních vrstev městského obyvatelstva se vybavení bytu pohodlným a kvalitním nábytkem a dalšími bytovými doplňky stávalo nezbytným předpokladem dobrého bydlení. Rostla rovněž poptávka po rozličných domácích spotřebičích, které pomáhaly usnadňovat každodenní život. Nejinak tomu bylo v období první republiky i v domácnostech Moravské Ostravy, jejichž obyvatelé měli při zařizování svých příbytků na vybranou z celé řady firem, ať již se jednalo o domácí výrobce nebo prodejce zboží, dováženého odjinud.

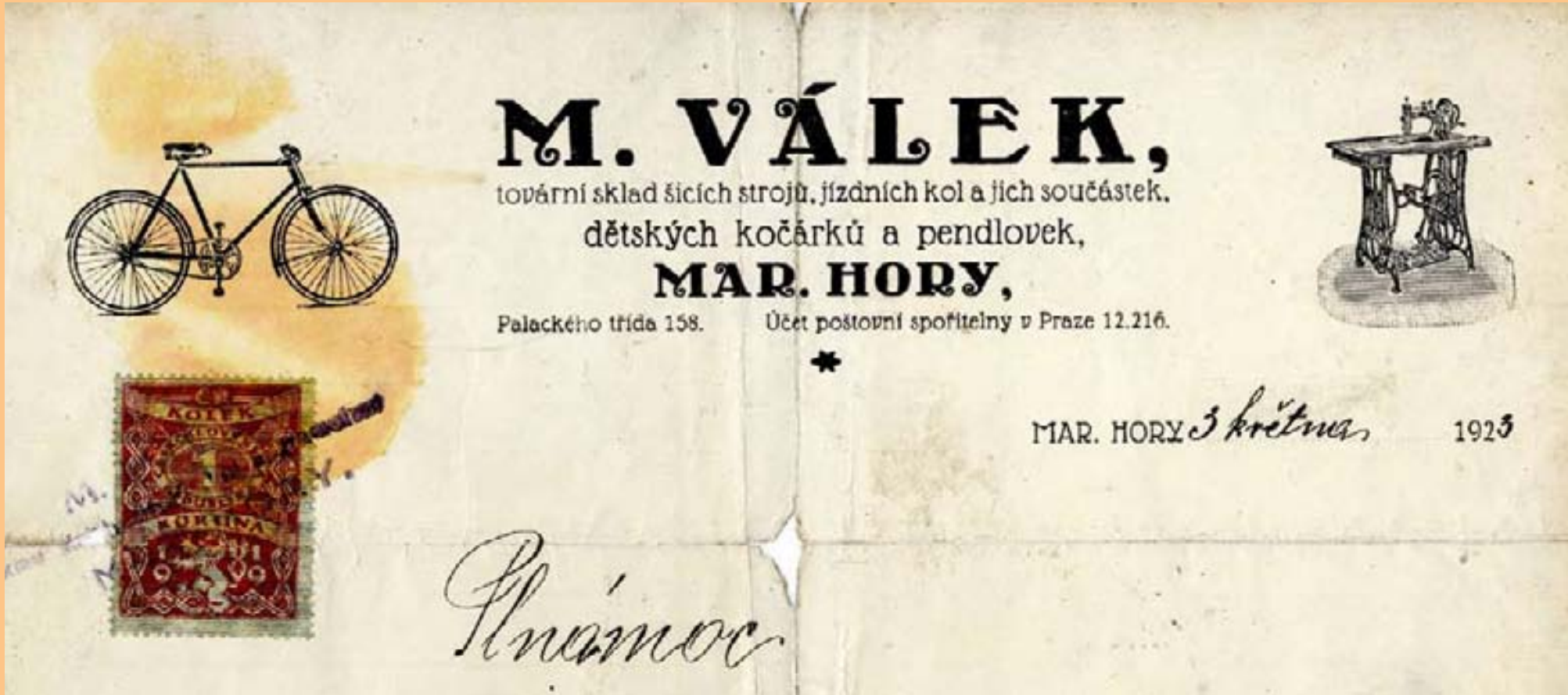
Jednou z velkých nábytkářských firem, která měla své filiálky i v Opavě, Košicích a Žilině, byla Továrna na nábytek Jindřich Schnitzer, jejíž centrála sídlila v Moravské Ostravě. Vlastní tovární budova, kterou můžeme vidět i v prostřední části firemního záhlaví, byla nově vybudována ve 20. letech a nacházela se na Zahradní ulici naproti dnešnímu kinu Vesmír. Prodejnu mohli Ostravané nalézt přímo v centru, na nároží ulic Dlouhé a 28. října.

Na výrobu kovového nábytku pro úřady i domácnosti se specializovala firma Antonín Serbousek se sídlem na Nemocniční ulici. Zabývala se též dovozem africké trávy, důležité čalounické potřeby např. pro zhotovování matrací. Právě kvůli matracím, které firma vyráběla „načerno“, bez patřičného živnostenského oprávnění, musela čelit v roce 1933 žalobě ze strany zdejšího živnostenského společenstva čalouníků, kteří nakonec dosáhli svého, a Antonín Serbousek byl potrestán peněžitou pokutou. Co se samotných čalouníků týče, mezi těmi známějšími bychom mohli v této době zmínit vítkovickou firmu Alois Brus, která se zaměřovala na výrobu kožených sedacích souprav, křesel, matrací, ale i záclon a v roce 1928 získala zakázku na dodávku záclon a svinovacích rolet do novostavby Nové radnice.

Nezbytnou součástí každého bytu je i interiérové osvětlení. Kdo neměl zavedenu v bytě elektřinu, mohl volit např. ze sortimentu benzínových, petrolejových a plynových lamp, které nabízela firma August Tomsa v Moravské Ostravě. Elektrická osvětlovací tělesa distribuovala firma bratří Herzků, která dlouhou dobu sídlila v podnikatelském areálu zvaném „Court of Industry“ u městského divadla. Je zajímavá i tím, že v době, kdy si většina hospodyněk stále ještě vystačila jen s hadrem a klepadlem na koberce, nabízela již vysavače značky „Orion“. Také pračka nebyla součástí běžného vybavení bytu. Sdostatek movití občané si však již mohli zakoupit např. prostřednictvím firmy J. Grossmann se sídlem na Masarykově náměstí kombinovanou elektrickou pračku a ždímačku značky „Savage“.

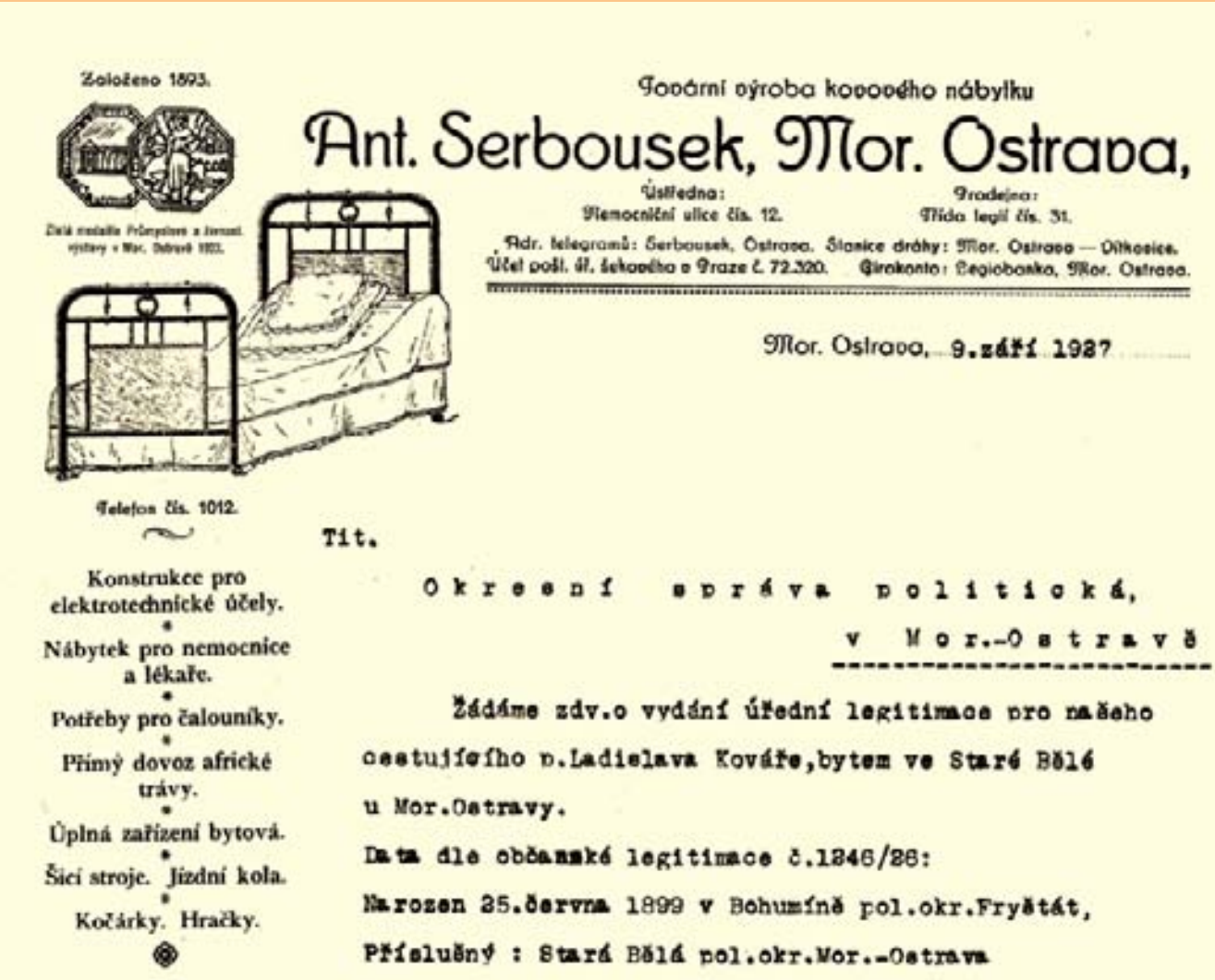
Meziválečné období bylo i ve znamení rozmachu rozhlasového vysílání. Radiopřijímačů různých typů a značek zvolna přibývalo i v domácnostech a jejich prodejem i opravou, případně též prodejem souvisejícího elektrotechnického zboží, se v Moravské Ostravě mezi jinými zabývala též firma Radio Římanek se sídlem na Nádražní ulici č. 3.

M. Válek

Jízdní kolo na počátku 20. století patřilo k modernímu způsobu života obyvatel Moravské Ostravy

Antonín Serbousek

J. Grossmann

Prodejna J. Grossmanna na Masarykově náměstí v Moravské Ostravě, kolem roku 1940

Leopold Římanek

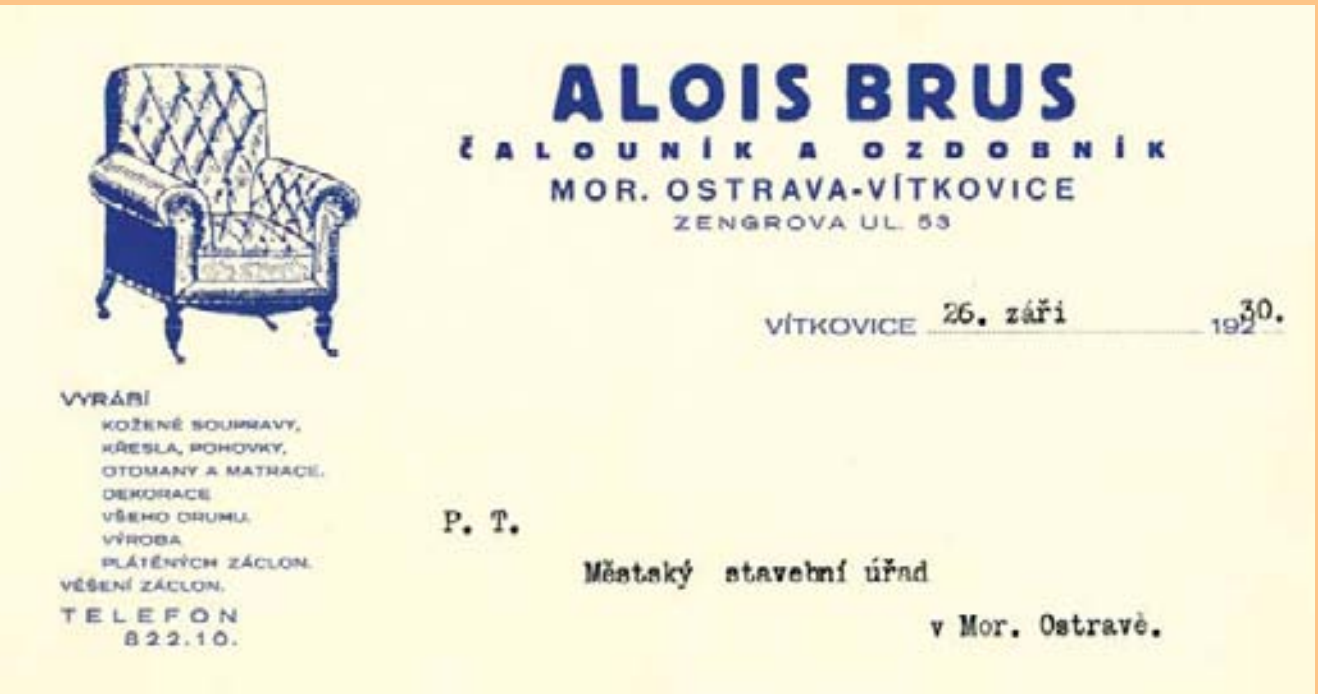

JŠ

Jindřich Schnitzer

Alois Brus

Bratři Herzkové

Jednopatrová budova Court of Industry za dnešním Divadlem A. Dvořáka, sídlo firmy Bratři Herzkové, 30. léta 20. stol.

Olšak & spol.

Wilhelm Wrbka

OSTRAVA!!!

Hotely a restaurace

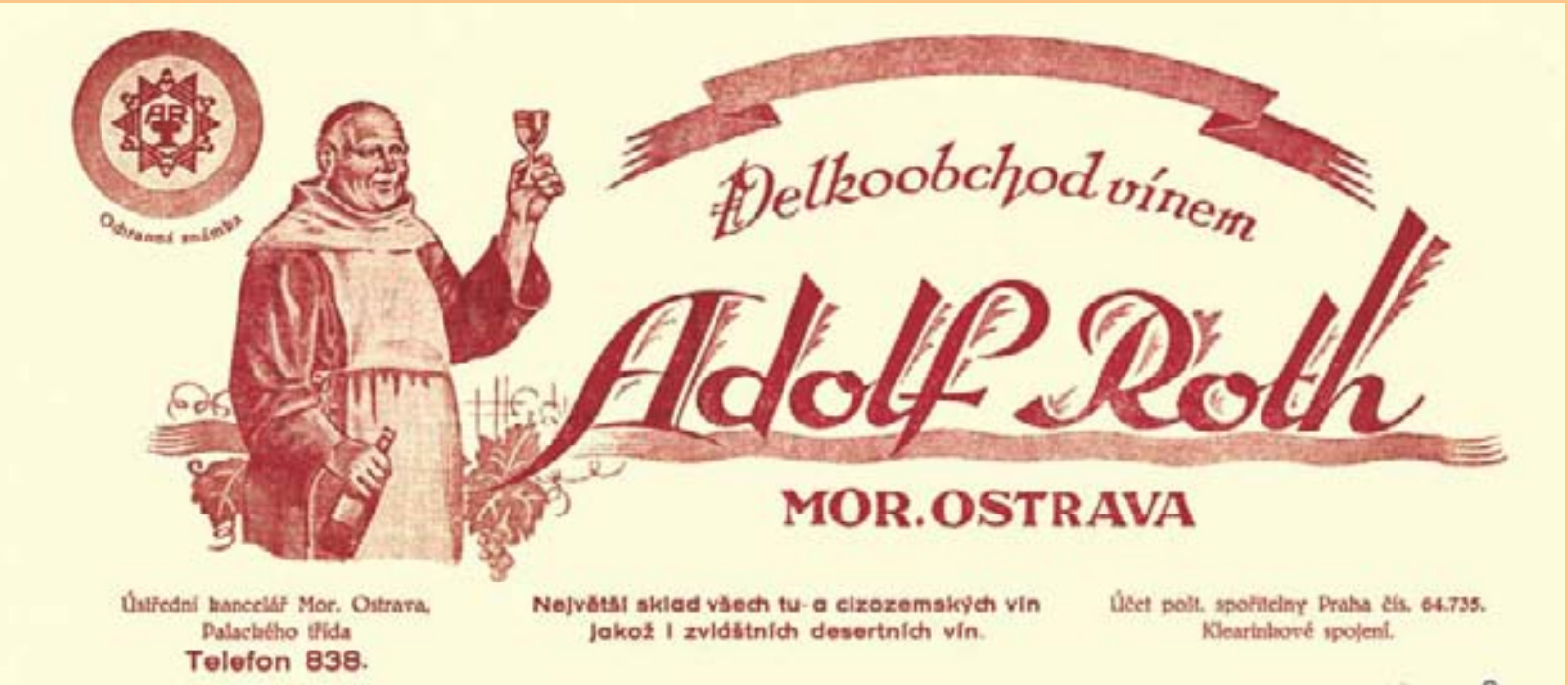
V době dynamické proměny Moravské Ostravy ve velkoměsto se vytvářel i dostatečně velký prostor pro pestrou škálu pohostinských a hotelových služeb. Prostřednictvím hotelů a restaurací mohlo město nejen cizincům, ale i domácím prezentovat svou přívětivější tvář. A proto i firemní záhlaví zdejších největších hotelů Imperialu, Palace a Slavie upozorňovala na úctyhodnost jejich budov, na dostatečnou ubytovací kapacitu, stejně jako na pestrou nabídku doplňkových služeb. Těmi byly např. v případě hotelu Palace inzerované – Boccaccio bar, jídelna s „prvotřídní měšťanskou kuchyní“ či hotelová „nejpřednější kavárna v Československu“. Hotel Slavia ve 20. letech 20. století zdůrazňoval jako svou přednost elektrické osvětlení, teplou vodu v každém podlaží, stinnou zahradu u restaurace, výčep piva jak plzeňského, tak i z českého akciového pivovaru v Moravské Ostravě, stejně jako velmi širokou škálu tuzemských a cizozemských vín.

Restaurace Národní dům (dnes budova Divadla Jiřího Myrona) byla především místem setkávání českých obyvatel, neboť Národní dům byl významným reprezentantem českého spolkového, kulturního i politického života. V letech 1910–1929 patřil k nájemcům jeho restaurace Josef Cháňa. Jeho jméno, provedené velkými tiskacími písmeny, se skvělo na firemních dopisech nad secesní linkou a asi nikoho nenechalo na pochybách, kdo stojí v čele tohoto „velkorestaurantu“. Zhruba o dvacet let později, v roce 1938, tehdejší nájemce Josef Hanousek podle dobového trendu upřednostnil název restaurace a své jméno odsunul až na třetí pozici. Mezi firemními záhlavími restauračních podniků zaujme také Valova Slovácká vinárna, která se nacházela v Lidovém domě na Nádražní ulici č. o. 46.

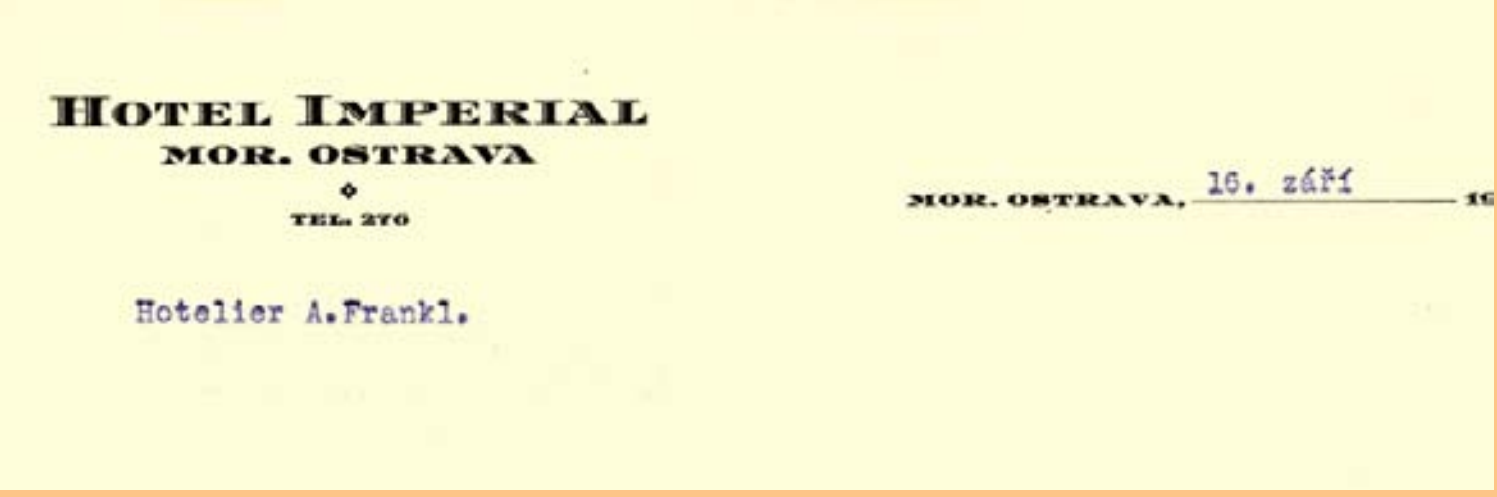
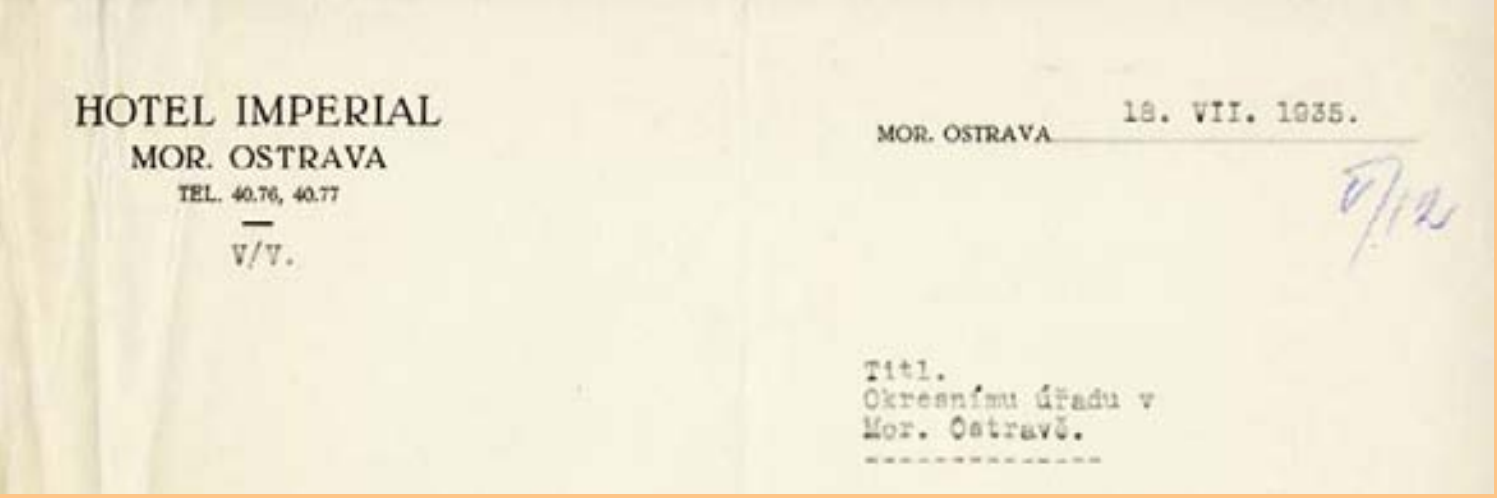
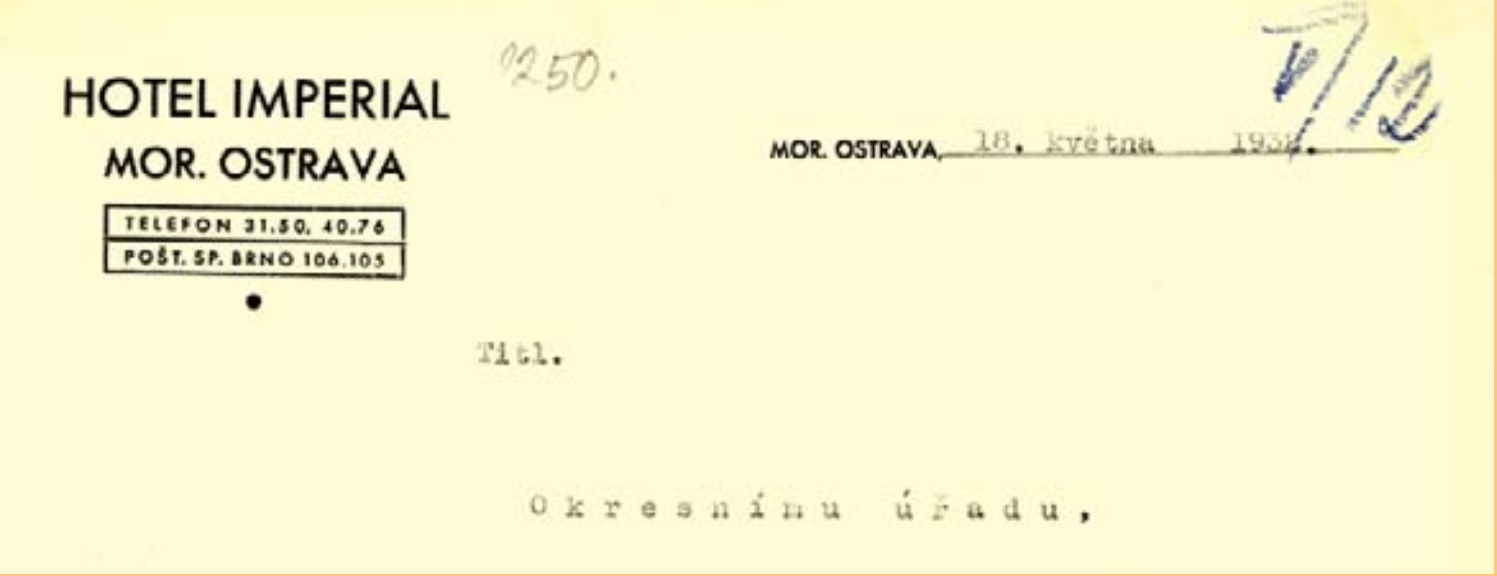
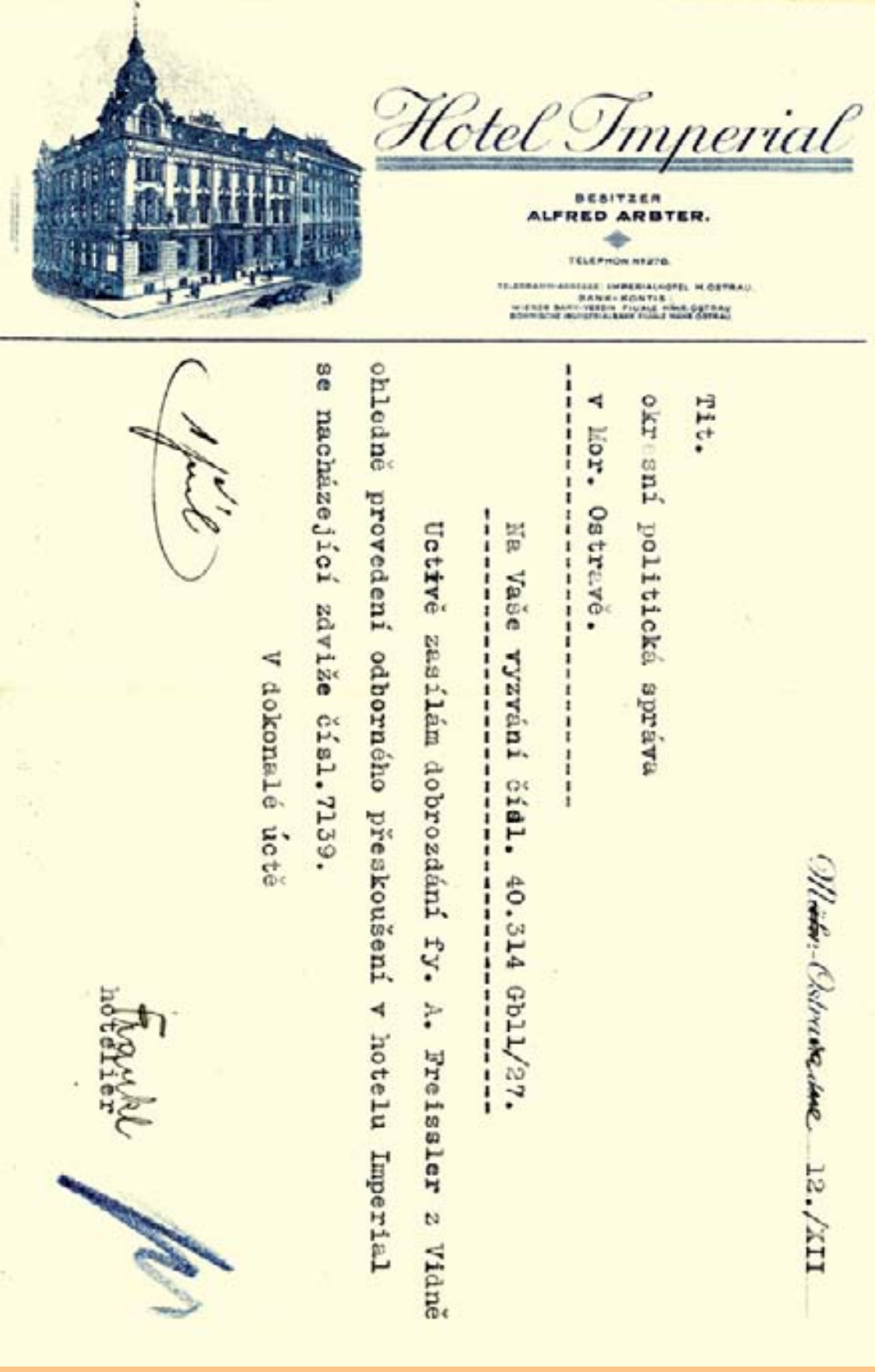
Určité zázemí těmto pohostinským zařízením vytvářely firmy věnující se obchodu s alkoholickými nápoji. Mezi velkoobchodníky vínem svým firemním záhlavím pozornost upoutává rodinný podnik Velkoobchod vínem Adolf Roth, který sídlil původně na ulici Kostelní, po vybudování odpovídajících vinných sklepů v roce 1925 se jeho ústřední kancelář nacházela na dnešní ulici Červeného kříže. Ve 20. letech 20. století bylo korespondenčním partnerům prostřednictvím záhlaví s charakteristickou siluetou města – kouřící tovární komíny, mezi nimiž jsou rozmístěny i kostelní či těžní věže –, zdůrazněno nebo snad jen připomenuto, že tento podnik je situován v průmyslové Moravské Ostravě. Kvalitu prodáváného moku jako např. nejjemnějších tokajských vín, francouzského a uherského „koňáku“ na těchto předtištěných formulářích garantovalo vyobrazení řádně registrované ochranné známky. Zdejší tiskárna výše popsanou siluetu města pravděpodobně běžně nabízela svým zákazníkům, protože i J. Reiss, výrobce rumu a nejjemnějších likérových specialit, mezi nimiž je obzvláště vypíchnut „Phanthom likér“, jehož sídlo se nacházelo na Zámecké ulici v Moravské Ostravě, si ji rovněž nechal zakomponovat do svého firemního záhlaví.

BP

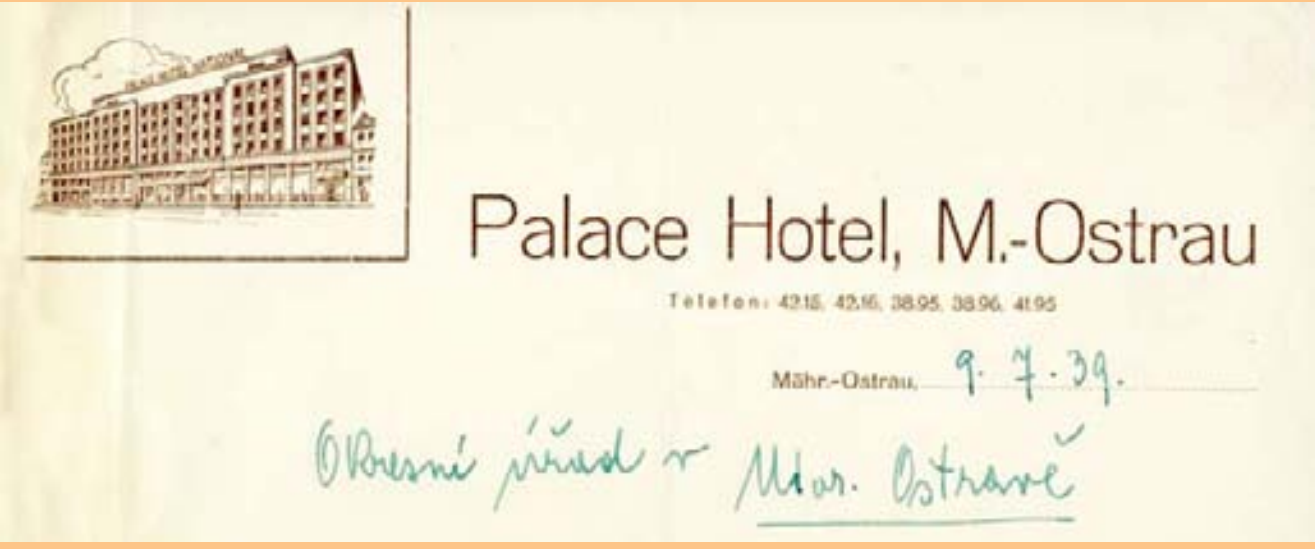
Adolf Roth

Hotel Imperial

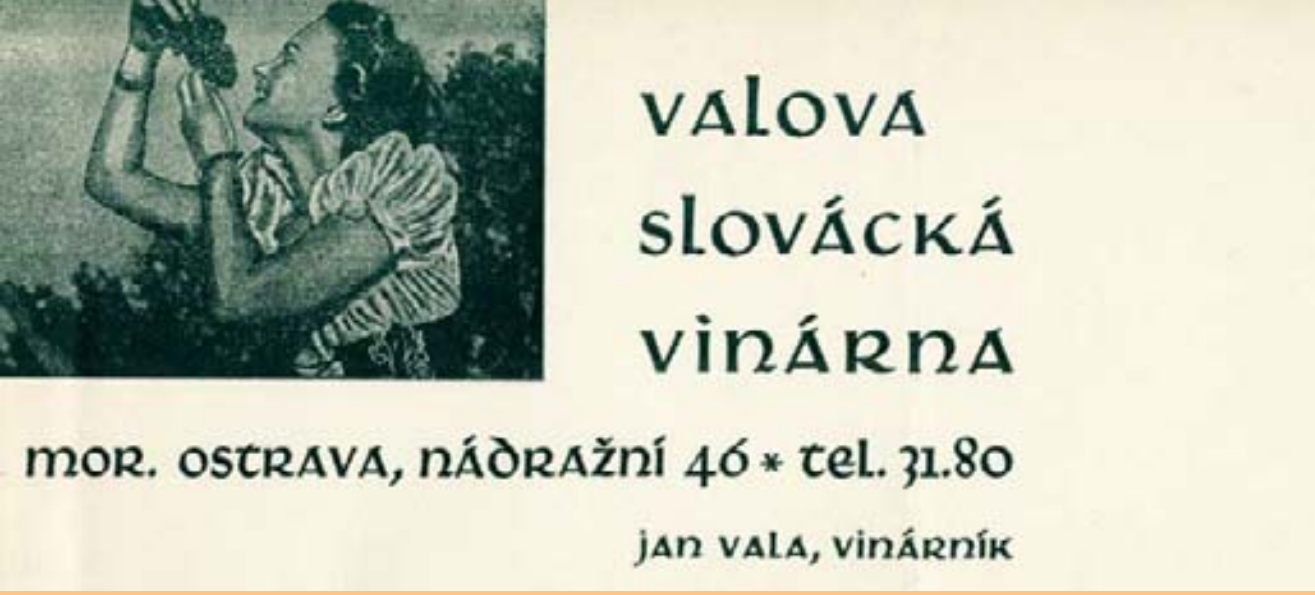
Palace Hotel

Hotel Slavia

Jan Vala

Národní dům

Josef Spitzer

J. Reiss

Národní dům dnes divadlo Jiřího Myrona, počátek 20. století

OSTRAVA!!!

Obchodní domy

Moravskoostravské obchodní domy postavené v období první republiky se staly nepřehlédnutelnými novostavbami a výrazně se podílely na změně tváře města. Honosné několikapatrové budovy se širokým sortimentem zboží znamenaly převratnou novinku v nakupování. K jejich trumfům patřily velká plocha, volný vstup, pevná cena, dobré osvětlení, několik podlaží a vyškolený personál. Obchodní dům byl nejen zdrojem zboží, prostorem k nákupu, ale i obrovskou podívanou.

Jednoduchou a výstižnou korespondenční adresou se prezentoval obchodní dům ASO, Ander a syn se sídlem v Olomouci, postavený v roce 1929 na Těšínské ulici (dnes budova Všeobecné zdravotní pojišťovny). Efektivnější záhlaví používala jiná filiálka – obchodní dům Brouk a Babka se sídlem v Praze. To poukazovalo na prodej ve třech obchodních domech – v Praze, Moravské Ostravě a Českých Budějovicích s jejich věrnou podobou, adresou, celkovým počtem oddělení a zaměstnanců. Tomu všemu vévodila dvojice písmen B + B s vyobrazením brouka.

Novostavbami se pyšnili na svých firemních záhlaví také místní podnikatelé. Tak tomu bylo v případě obchodního domu Bachner (dnes Prior na rohu ulic Zámecké a Puchmajerovy), specialisty na kuchyňské a železářské potřeby. Podobně koncipované záhlaví používal obchodní dům Rix, přestavěný v roce 1928 na moderní pětipodlažní palác (dnes se na jeho místě na ulici 28. října nachází banka Volksbank a restaurace Pelikán). Patřil k největším a nejznámějším v republice, čemuž odpovídalo i záhlaví – velkolepý název Rix, spojený se jménem majitele Adolfa Lüftschitze a aktuální podobou obchodního domu. Jinou variantou bylo vyobrazení dvou obchodních domů z roku 1903 a 1933.

V roce 1930 byla dokončena stavba dalšího obchodního paláce Textilia, označovaného místním tiskem za „obchodní zázrak Ostravy“. Tento odvěký rival obchodního domu Rix se v korespondenčním ztvárnění své adresy vydal jinou cestou. Místo vyobrazení obchodního domu byl zvolen výčet prodávaného sortimentu – koberce, záclony, pokrývky, nábytkové látky. Později zjednodušené záhlaví obsahovalo jen název Textilia, doplněný zaregistrovanou obchodní značkou.

Kombinaci obou forem, tj. podoby obchodního domu se jménem majitele a sortimentem prodávaného zboží, použil na firemním záhlaví Albín Chamrad. Tento orlovský podnikatel získal vyhlášený obchodní dům Nesselroth v roce 1939 od židovského majitele Jakuba Nesselrotha (komplex budov na rohu ulic 28. října a Nádražní). Přestože své jméno zdůraznil, aby ukázal, kdo stojí v čele obchodního domu, podnik před arizací nezachránil. Nápaditým způsobem se prezentoval módní dům Václava Suchého (dům stál na rohu Masarykova náměstí a Zámecké ulice), jehož záhlaví bylo zpestřeno ukázkou módní pánské a dámské konfekce.

JN

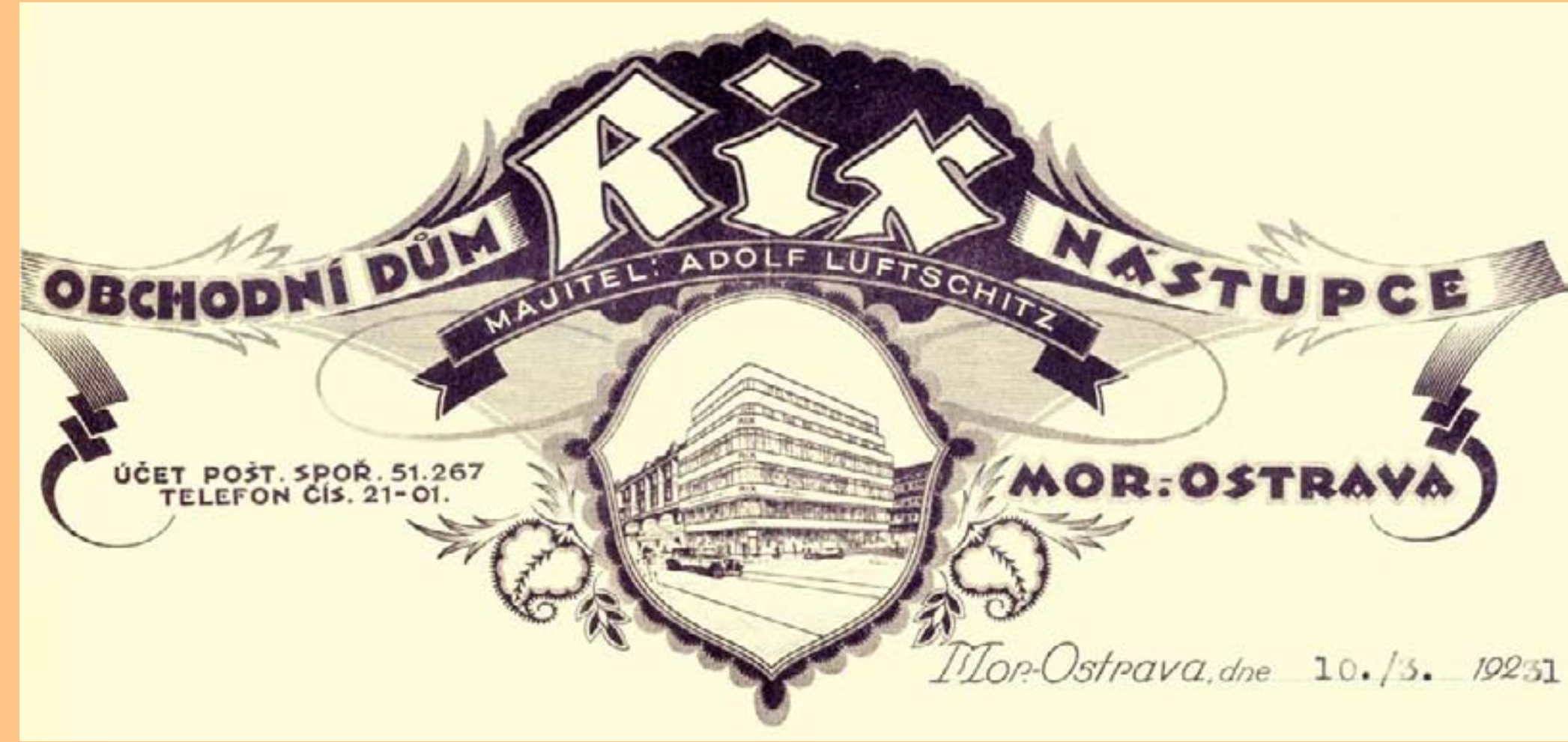
Obchodní dům RIX

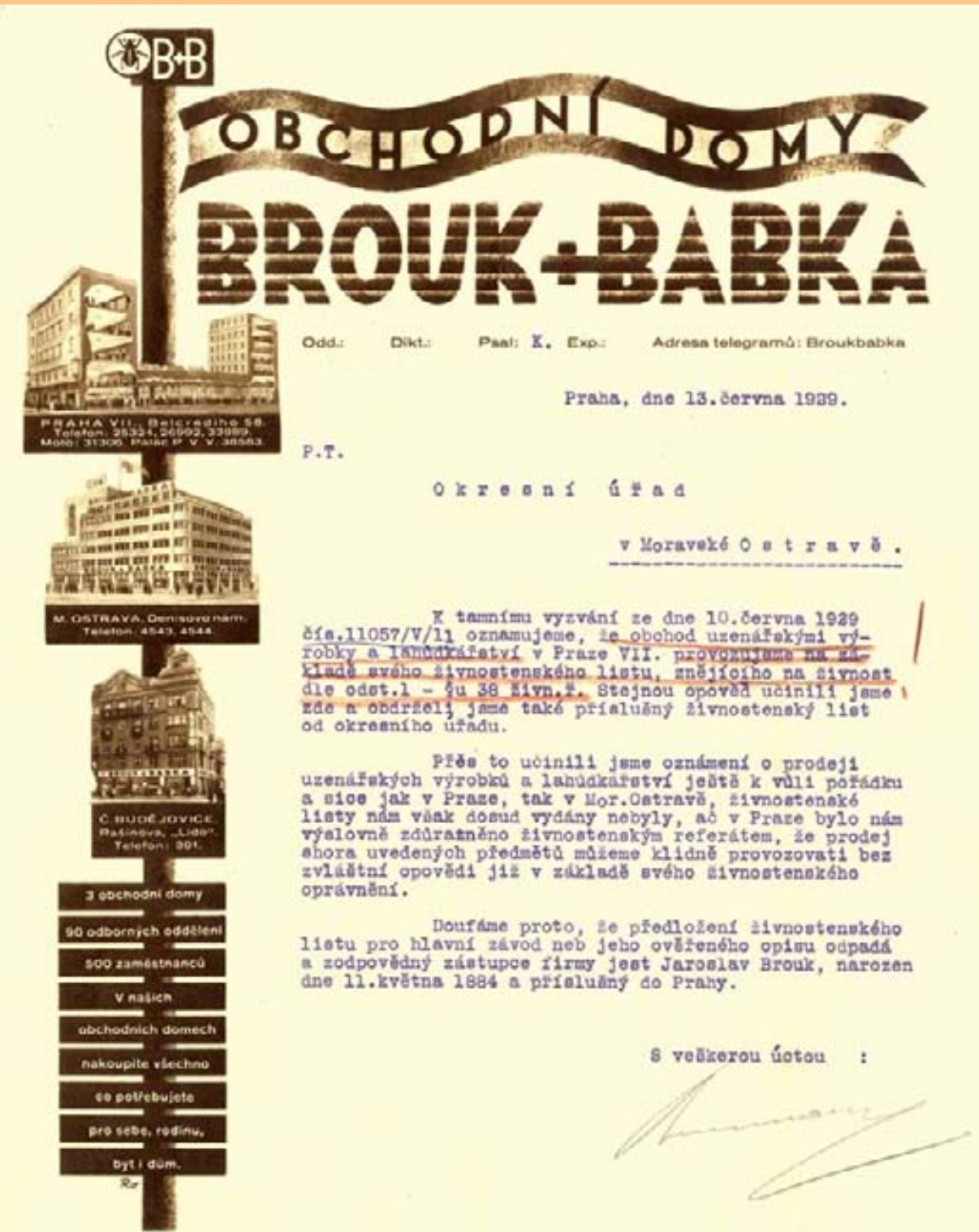
Módní dům Václav Suchý

Obchodní dům Rix zničený v rámci osvobozovacích bojů, 1945

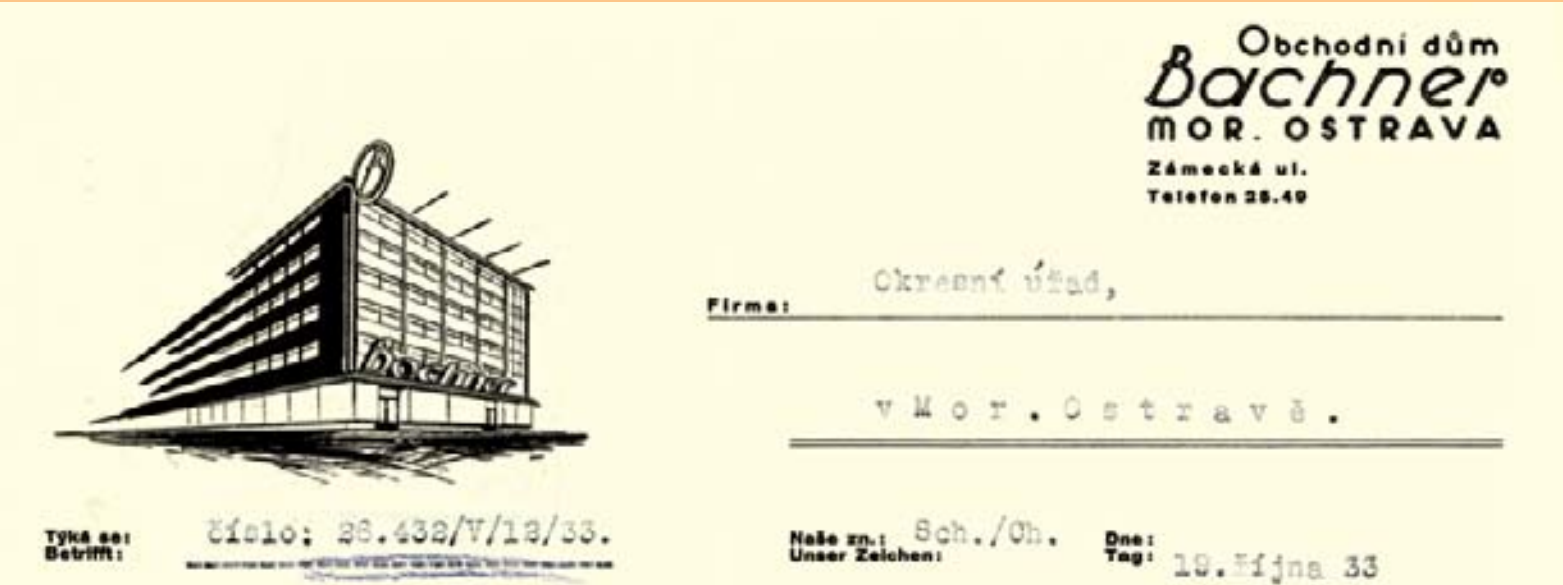
Brouk & Babka

ASO

OD Bachner

Textilia

Chamrad

OSTRAVA!!!

Detektivní kanceláře, hlídací a zamykací společnosti

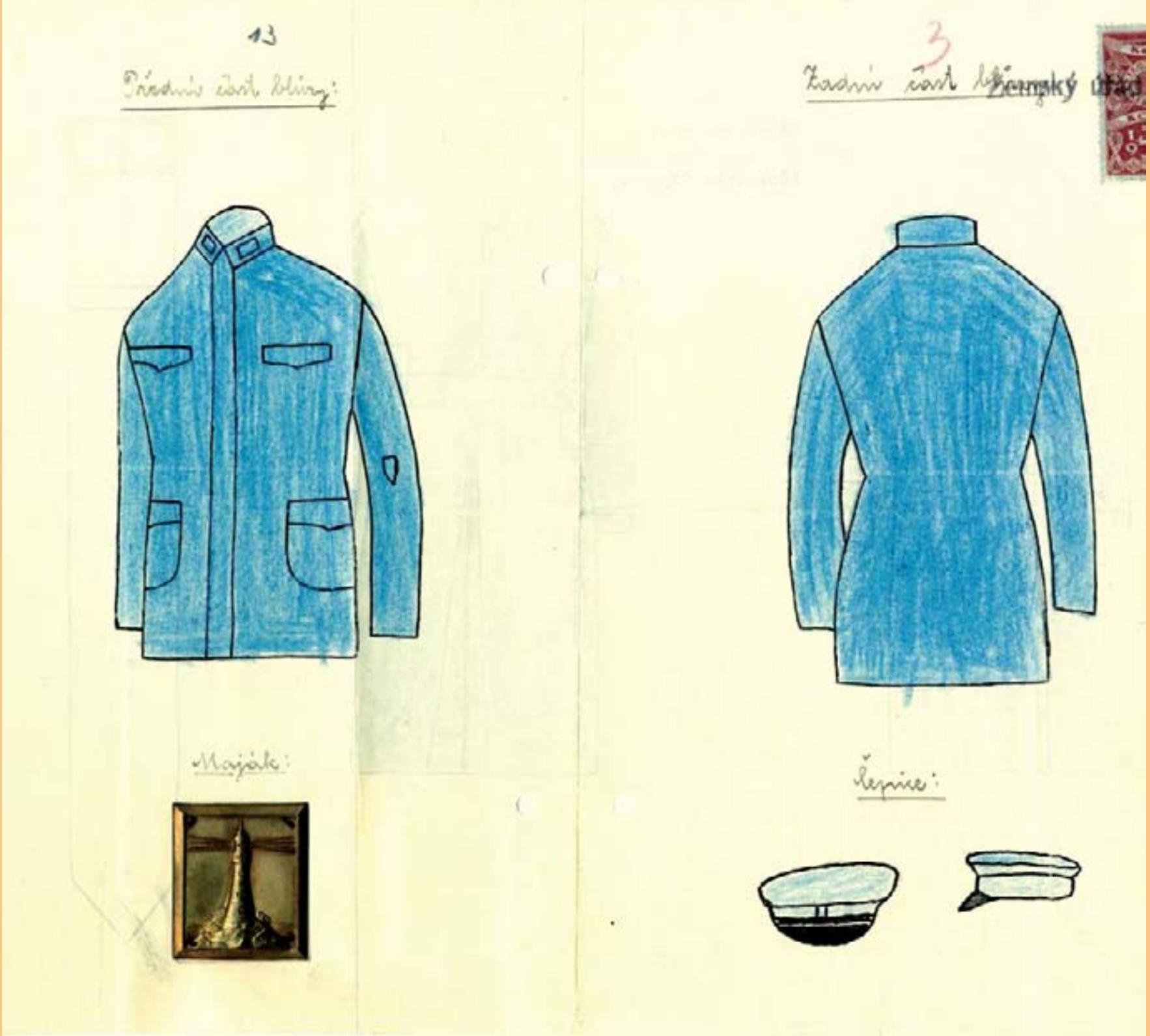
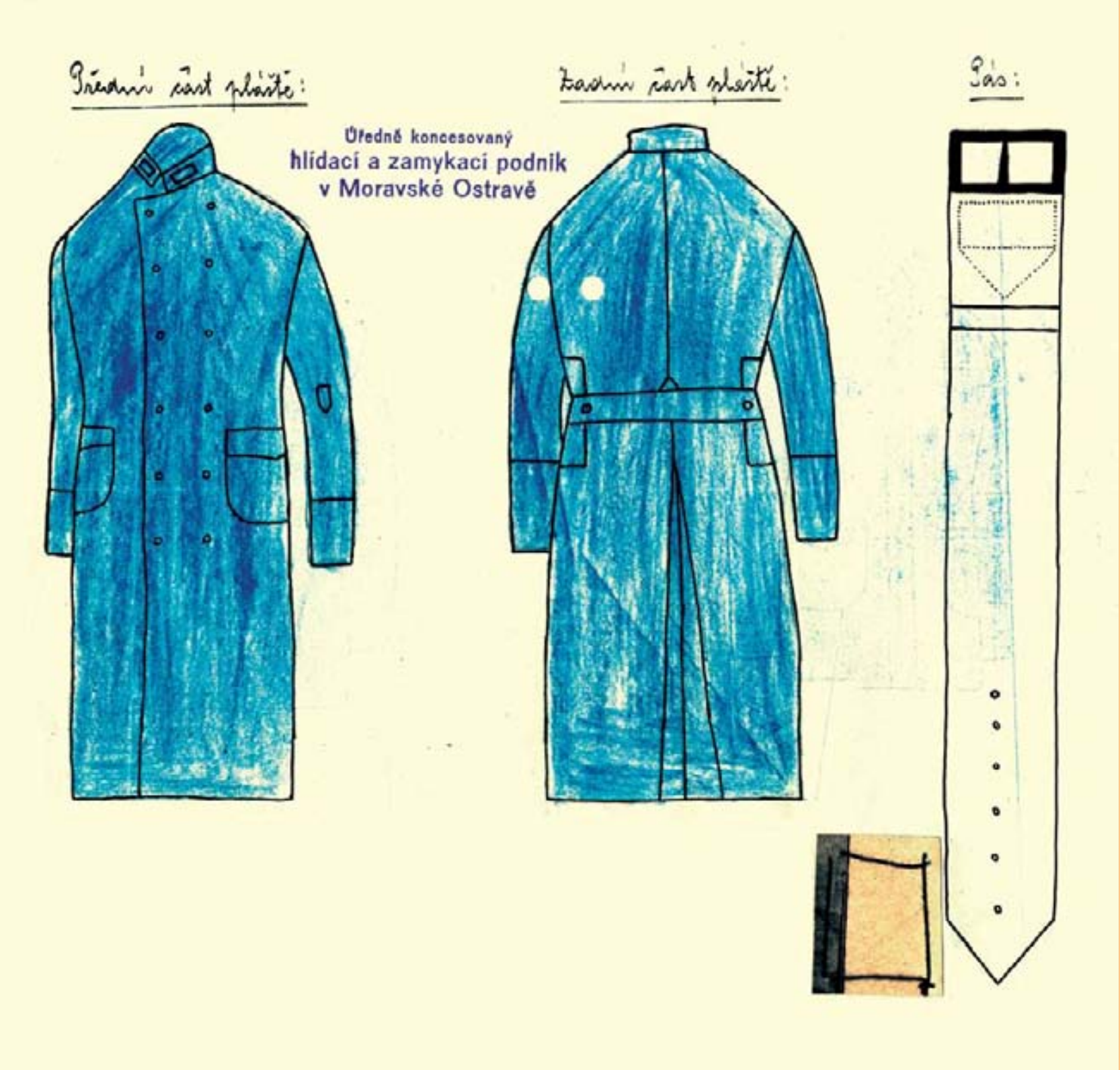
První známou soukromou pátrací agenturu založil v roce 1833 bývalý francouzský trestanec Eugène François Vidocq. Celosvětově proslulou se však stala americká detektivní agentura ustavena Allanem Pinkertonem v roce 1850.

V českých zemích dochází k rozvoji detektivních a hlídacích agentur na přelomu 19. a 20. století. V roce 1904 začaly tyto soukromé služby spadat pod koncesované živnosti a působily až do doby nacistické okupace (např. v Moravské Ostravě byla žádost o povolení koncese k provozování hlídací a zamykací společnosti podána ještě v roce 1940). Po osvobození se objevily pokusy o jejich obnovu, avšak komunistický režim, nastolený po únoru 1948, soukromé detektivní kanceláře zakázal. Zásadní zlom přináší období po roce 1989, kdy nastává, v souvislosti s privatizací, skutečný boom detektivních a hlídacích agentur.

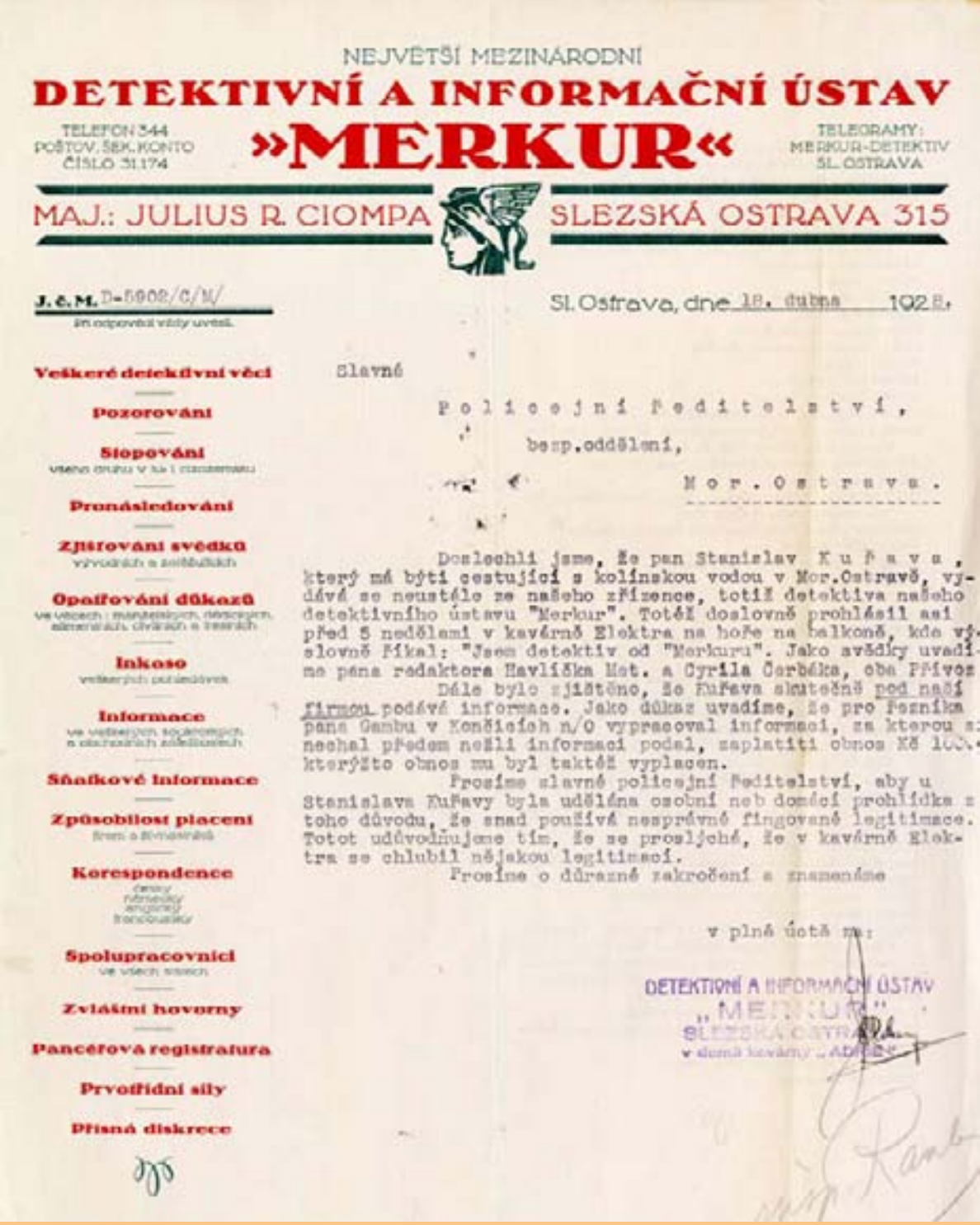
Na území dnešní Ostravy působilo od počátku 20. století do 40. let pouze několik detektivních a hlídacích kanceláří. Jejich počet úřady regulovaly poměrně přísně, takže činnost vyvíjely maximálně tři současně. V roce 1907 obdržel koncesi První moravsko-ostravský hlídací a zamykací podnik, později transformovaný na Moravsko-slezskou hlídací a zamykací společnost, Fiedler a spol. Z reklamního letáku této firmy se dozvídáme, že v roce 1910 její zaměstnanci mj. uzamkli 1287 vrat, ohlásili majitelům 46 nezajištěných dveří, zahnali 34 potenciálních lupičů a 41 bytových podlounníků, 39krát poradili, kde najít nejbližší ordinaci lékaře a porodní bábu, odchytili 21 uprchlých koní, 8krát zakročili u přepadení a hlídali a větrali 64 bytů v době pobytu klientů na dovolené. V době první republiky pracovalo ve společnosti, která se deklarovala jako největší podnik tohoto druhu v zemi, kolem 580 zaměstnanců a kromě tuzemských poboček měla filiálky rovněž v Rumunsku. Ve Slezské Ostravě sídlil ve 20. a 30. letech 20. století Detektivní a informační ústav Merkur, který nabízel rozsáhlé služby na všech kontinentech kromě Antarktidy. V roce 1939 požádal o udělení koncese pro hlídací a zamykací ústav Pankrác Stankuš, dvakrát soudně trestaný fotograf z Petřvaldu, který po záboru Těšínska Polskem, prchnul do Moravské Ostravy. Koncese mu byla skutečně udělena a Úředně koncesovaný moravskoslezský hlídací podnik P. Stankuš doložitelně působil i v počátcích německé okupace. Dále je možno jmenovat Hlídací a zamykací podnik v Moravské Ostravě-Josef Kačmařík a spol., či detektivní kancelář Hélios tamtéž. Detektivní koncesi provozoval také bývalý policejní adjunkt Stanislav Kosowský.

Dochovaná záhlaví v korespondenci detektivních a hlídacích společností jsou střídma a kromě ilustrací odkazujících na název jednotlivých firem (Maják, Merkur atd.), nejsou po výtvarné stránce příliš výrazná. Souvisí to pravděpodobně s diskrétností, která tvořila součást firemní filozofie.

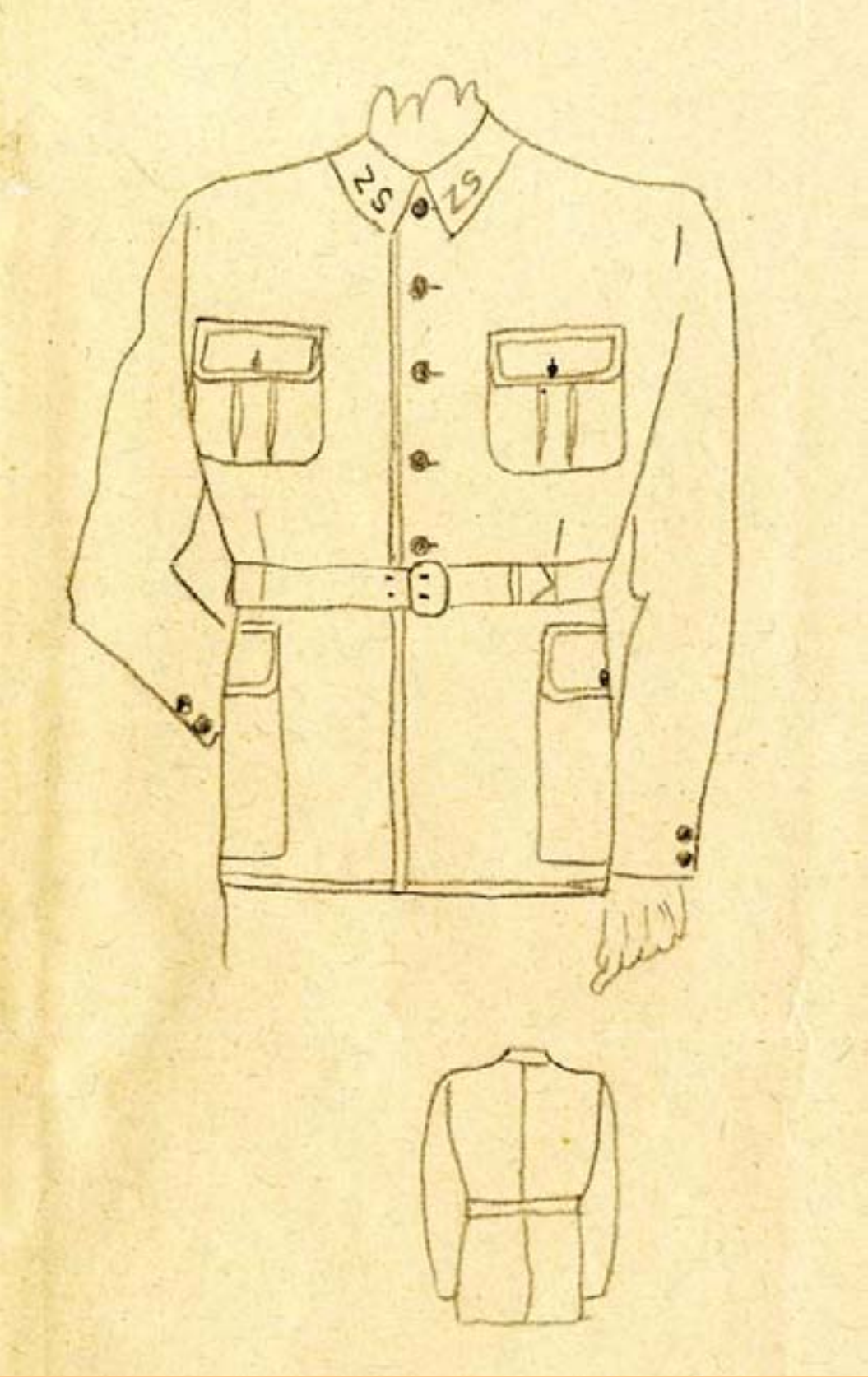
Návrh uniformy hlídací služby

Detektivní a informační ústav MERKUR

Návrh uniformy hlídací služby

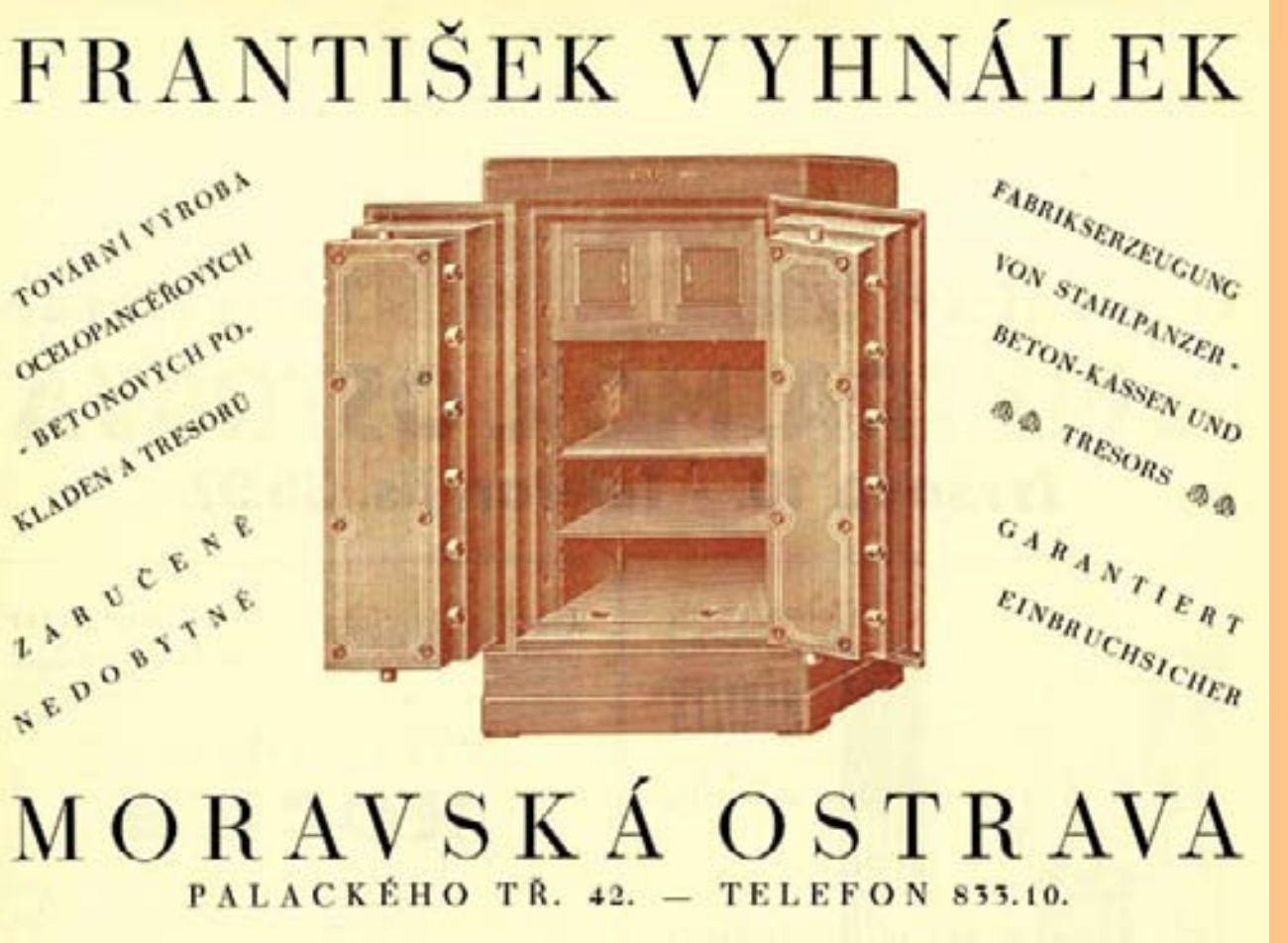
Josef Kačmařík

P. Stankuš

Reklama na trezor

Fiedler a spol.

Wach- und Schließgesellschaft | Fiedler & Co.

OSTRAVA!!!

Tiskárny a nakladatelství

Ostravské tiskárny a nakladatelství sehrály důležitou roli při utváření kulturních a politických poměrů ve městě. Knihy v nich vytištěné pomáhaly pozvednout úroveň vzdělání obyvatel překotně se rozvíjející průmyslové oblasti, jimi vydávané noviny a časopisy různého zaměření a jazyka přinášely zprávy z domova i ze světa a ovlivňovaly názory a postoje Ostravanů. Pro úřady, živnostníky, obchodníky a podniky tiskly potřebné tiskopisy včetně firemních záhlaví. Samy na svých firemních vedutách, jak na ozdobných starších, tak na novějších moderního střízlivého vzhledu, upozorňovaly na náplň své činnosti nejen slovem, ale i vyobrazením tiskařských strojů a práce v dílnách, chlubily se medailemi a diplomy z výstav, součástí záhlaví bylo většinou idealizované grafické znázornění provozních budov.

K nejvýznamnějším tiskařským podnikům v Moravské Ostravě patřily litograficko-umělecký ústav a knihtiskárna Ernsta Heblinga a knihtiskárna a nakladatelství Julia Kittla. Oba závody navázaly na činnost první ostravské tiskárny, zřízené v roce 1873 na Zámecké ulici oficiálem Severní dráhy Ferdinandovy Reinhardem Prokischem.

Místecký knihtiskař Ernst Hebling působil v Moravské Ostravě od roku 1882. Vydával německý časopis Ostrauer Tagblatt a českého Přitele dělníků. Na počátku 20. století vystavěl pro tiskárnu novou budovu na nábřeží Ostravice (dnes obchod Hudební svět a další).

Přední místo mezi ostravskými tiskárnami zaujímal podnik Julia Kittla, po roce 1918 Společnost pro nakladatelství časopisů a tiskařský průmysl Julia Kittla, nástupce Keller a spol. V roce 1881 koupil J. Kittel knihkupectví Reinharda Prokische, roku 1882 získal povolení k výrobě příležitostných tiskovin a v roce 1885 zřídil knihtiskárnu. V roce 1893 přestěhoval závod do nové budovy na dnešní Sokolské třídě (nedaleko zastávky u Všeobecné zdravotní pojišťovny). Bohatá činnost podniku (tiskárna, vydavatelství a prodej novin a časopisů, knihkupectví, papírnictví, plakátování) se projevila také na vzhledu a pestrosti firemních záhlaví.

Nejstarší tiskárnu v Přívoze založil v roce 1897 Rudolf Vichnar. Vydával katolický týdeník Ostravsko-Přívozské noviny, jímž posiloval sebevědomí českého obyvatelstva Přívozu. V záhlaví firemních papírů měl fotografický záběr přívozské tiskárny (dnes Česká spořitelna), doplněný dekorativními prvky. V roce 1903 ji prodal a otevřel novou v Moravské Ostravě.

První tiskárna ve Vítkovicích vznikla roku 1900. Zřídila ji firma Amende & Holaň, jež zde od roku 1897 provozovala knihkupectví. Na počátku 30. let 20. století přesídlila do výstavné budovy na rohu ulic Jeremenkovy a Mírové (nyní Hutnická zaměstnanecká pojišťovna). Hlavičku firemních papírů z té doby tvoří zvyrazněný název a adresa podniku a základní údaje o jeho činnosti. Dřívější zdobnost je omezena na minimum.

ER

Rudolf Vichnar

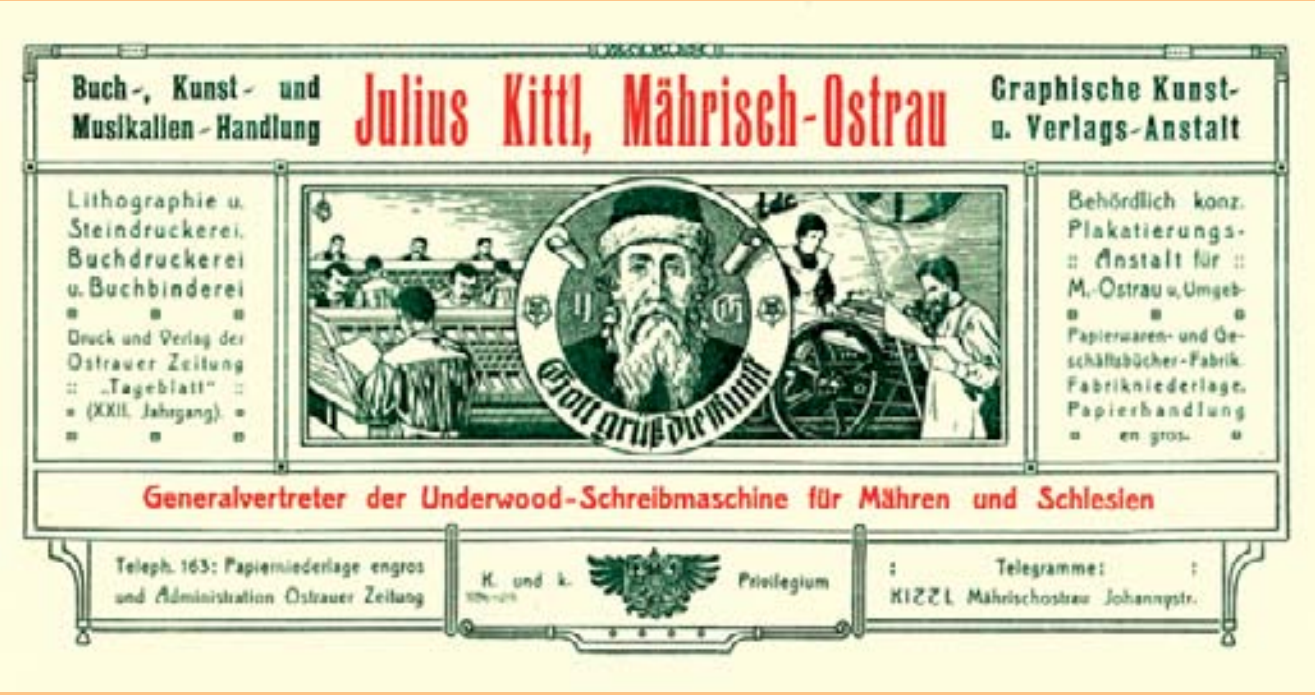
Ernst Hebling

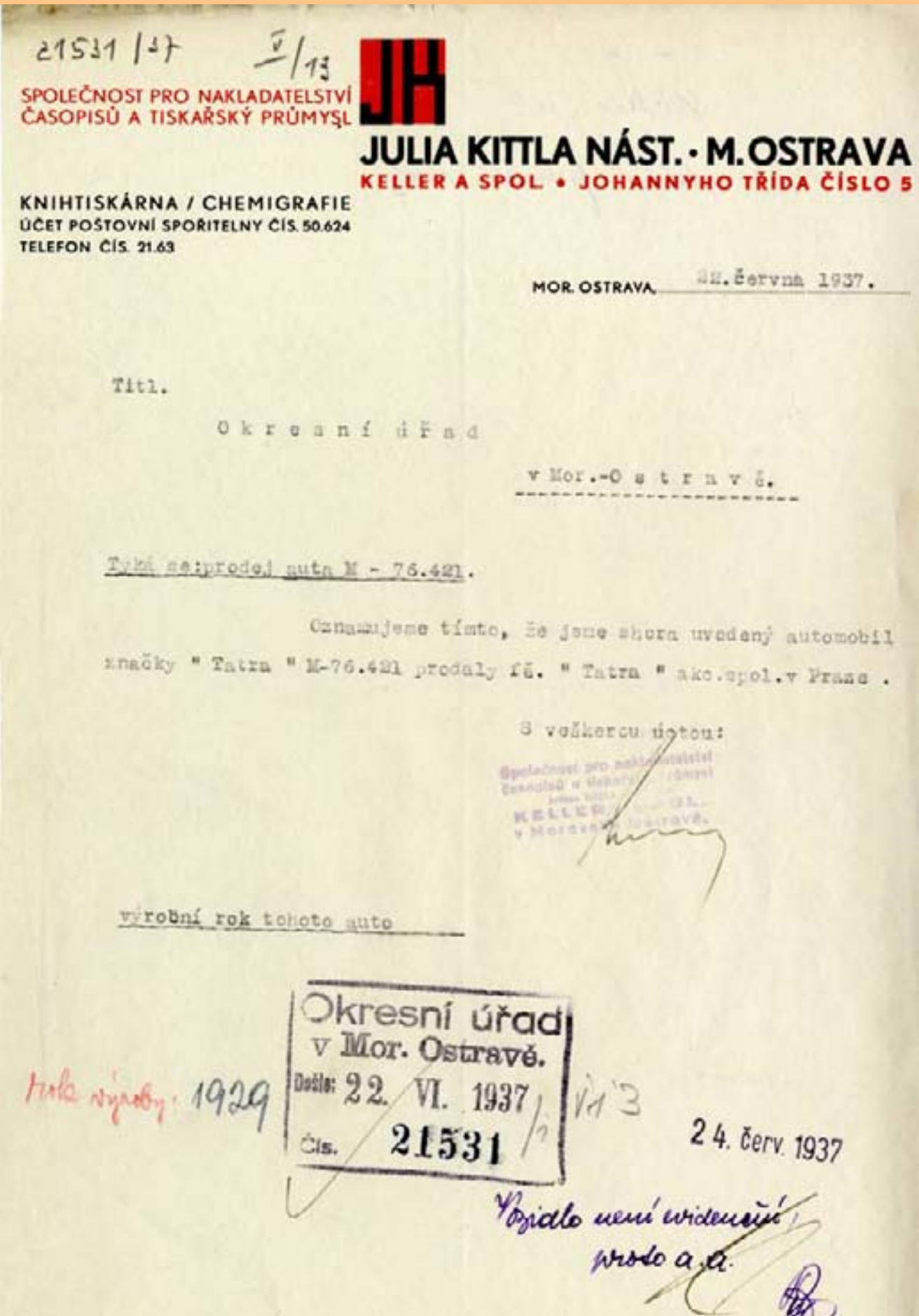
V popředí Heblingova tiskárna na dnešním Havlíčkově nábřeží, 1915

Julius Kittl

Plakátovací plocha s portálem u tiskárny J. Kittla na dnešní ulici Sokolské, kolem roku 1910

Amende & Holaň

OSTRAVA!!!